

Nr 731.

Av herr **Ossbahr**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 225, angående försvarsväsendets ordnande.

Inledande och allmänna synpunkter.

Liksom allting annat, är självfallet även försvaret underkastat utvecklingens lag, och ingen försvarsordning kan därför i oförändrat skick bliva för all framtid bestående. Icke minst framåtskridandet på det tekniska området tvingar så småningom till vissa förändringar även i organisatoriskt hänseende, men en dylik naturlig och lugn utveckling inom försvarsväsendet är något helt annat än de ständiga och genomgripande omorganisationerna i vårt land, vilka i regel mindre förorsakats av denna tekniska utveckling än utav helt andra skäl och synpunkter. Sålunda föranleddes exempelvis 1914 års försvarsordning icke av den dåtida utvecklingen på teknikens område utan av världskrigets tryck, och 1925 års organisation betingades vida mindre av flygvapnets uppkomst och utveckling än av tron på Nationernas Förbund och ett ljusnande utrikespolitiskt läge samt en önskan att minska de militära ekonomiska och personliga bördorna.

Tvenne synpunkter hava, såsom även framgår av nämnda exempel, särskilt gjort sig gällande vid de olika bedömningarna av vårt försvarsproblem, nämligen önskan att begränsa kostnaderna till ett visst angivet maximum och uppfattningen om Sveriges militärpolitiska läge. Detta är jämväl förhållandet i fråga om det förslag till försvarsväsendets ordnande, som nu i form av Kungl. Maj:ts proposition nr 225 ligger på riksdagens bord. I sitt anförande till statsrådsprotokollet över detta ärende framhåller nämligen hans excellens herr statsministern Hansson, dels att vid avvägningen av försvarsutgifterna vederbörlig hänsyn måste tagas till en betydande stegring i statens utgifter på andra områden under de kommande åren, dels också att den enda risk, med vilken vi nu liksom för elva år sedan hava att räkna, är »det i världen rådande osäkerhetstillståndet, vilket innesluter möjligheter för vårt land att bliva indraget i konflikter mellan andra stater».

De allmänna utgångspunkter, som även denna gång legat till grund för ett regeringsförslag till ny organisation av rikets försvarskrafter, äro sålunda en strävan att maximera kostnaderna för försvarsväsendet och ett slags värdering av de utrikespolitiska riskerna. Båda dessa synpunkter hava vid skilda tillfällen och av skilda grupper bedömts synnerligen olika, och vad till en början frågan om försvarets s. k. kostnadsram beträffar, hava meningarna naturligt nog gått vida isär. Främst hava de växlat med hänsyn till den olika betydelse, man velat tillmäta försvaret, och uppfattningarna om en rimlig proportion i förhållande till landets ekonomiska bärkraft hava naturligtvis varierat allt efter den ekonomiska situationen. Vad för mången varit alltför

ringa, har av andra ansetts överstiga det, som vi haft råd att bära, och de belopp, man under jämförelsevis goda år ansett skäligen och rimliga, hava i depressionstider betraktats såsom orimligt höga och betungande. Åsikterna om försvarsbördans tyngd hava alltid växlat såväl med hänsyn till den politiska uppfattningen om försvarets vikt och betydelse som på grund av de ekonomiska konjunkturerna, och man har därför aldrig kunnat på något sätt fastslå en norm för försvarskostnadernas storlek. Kostnadsramen har sålunda alltid kommit att väljas från rent subjektiva utgångspunkter, och den har därför även med nödvändighet städse blivit mer eller mindre godtycklig. Detta är också helt naturligt, eftersom inga fasta hållpunkter finnas för ett svar på frågan, huru mycket ett försvar får kosta, och en begränsning på detta sätt av kostnaderna kan aldrig leda till en sakligt god och riktig lösning av problemet. Kostnadsramen lämpar sig alltså med andra ord icke såsom utgångspunkt för ett ställningstagande i frågan om försvarsväsendets storleksordning, ty uppfattningen om skattebördans tryck och fördelning samt landets ekonomiska bärkraft växlar alltid med såväl åskådningarna som konjunkturerna.

Därtill kommer, att uppgörandet av en dylik ram i regel måste leda till en allvarlig och för riksförsvaret i dess helhet skadlig dragkamp emellan olika försvarsgrenar, ty en på sådant sätt framtvungad avvägning dem emellan måste alltid med nödvändighet bliva föremål för olika bedömanden.

Vad vidare angår det utrikespolitiska läget och dess betydelse för Sveriges försvar, hava även där uppfattningarna varierat med hänsyn till den större eller mindre tron på en fredlig utveckling i världen. Mången trodde, att världskrigets fasor skulle för mänskligheten utgöra en så skrämmande bild, att krigens tid för alltid vore förbi, och man glömde, att samma tro alltsedan medeltiden århundrade efter århundrade tänt liknande förhoppningar hos de skilda generationerna för att varje gång inom kort på det grymmaste gäckas. Människorna glömma lätt, och starkare krafter röra sig på folkdjupen än till och med fruktan för döden på slagfältet.

Tillkomsten av Nationernas Förbund, vars huvuduppgift var fredens bevarande, ansågs i vida kretsar utgöra en ny och fast garanti för framtida fred, och man beaktade ej, att Folkförbundets idéer redan långt tidigare kommit till liknande uttryck i forntida allianser och koalitioner, vare sig dessa karakteriserats såsom heliga eller icke. En framstående historiker har beträffande en viss kongress skrivit, att den eviga fredens drömbild, som behärskade den utmattade världen och som kommit till genom stormakternas gemensamma protektorat, nu skulle erhålla en permanent central myndighet genom regelbundet återkommande sammankomster, men därmed åsyftade han ingalunda folkförbundsförsamlingen i Genève av exempelvis år 1920 utan kongressen i Aachen år 1818. När det en gång uttalades, att »aldrig en tidsålder i betraktande av alla samverkande faktorer syntes mera lämpad att realisera mänsklighetens stora dröm, den eviga freden», så gällde detta icke världen av år 1920 utan i stället världen av år 1805. Då grusades emellertid alla förhoppningar, och samma öde skall måhända städse den ljusa tron på framtiden röna.

Det är fara värt, att de ord, som en gång skrevos av Olaus Magnus i hans

»Historia om de nordiska folken», även allt framgent skola bliva gällande, nämligen dessa: »Många människor äro så förhoppningsfulla, att de mena, att de blodiga fejder, som nu föras mellan riket och konungar över snart sagt hela jorden, en gång, då man får ögonen öppna för den oerhörda ödeläggelse, som de åstadkomma i alla landsändar, och de oändligt många andra olyckor, som de ständiga blodbaden hava i följe, skola kunna biläggas, så att en varaktig fred varder rådande. Men huru ovissa och svävande slika förhoppningar äro, vilka, då de ständigt dröja att gå i uppfyllelse, omsider nedslå modet hos otaliga människor, det behöver ej med många bevis ådagaläggas. Allt ifrån begynnelsen hava ju krig och oroligheter varit i beständig tillväxt och torde, så framt ej Gud ingriper, aldrig komma att upphöra i denna värld, utan fastmera under ökat elände ständigt fortfara, så länge människans natur förbliver sådan den nu är.»

På många håll har man förmenat, att, även om krigens tid icke vore förbi, krigsriskerna dock för vårt vidkommande numera kunde anses så pass avlägsnade, att man utan fara för landets säkerhet kunde begränsa rustningarna för att, därest situationen förändrades till det sämre, i sådant fall förstärka dem. Man skulle alltså vid en försvarsordnings uppgörande utgå ifrån det rådande läget, »men så till vida taga hänsyn till en oviss framtid, att man bevarar möjligheter för en tillräckligt snabb anpassning efter nya och förändrade förhållanden». ¹⁾

Detta förutsätter emellertid till en början, att varje direkt krigshot föregås av en så lång period med försämrat utrikespolitiskt läge, att anpassningen verkligen hinner genomföras. Denna tidsfrist måste emellertid vara av avsevärd längd, ty man må icke förglömma, att verkningarna av en försvarsordnings genomförande sträcka sig åtskilliga år framåt i tiden. Beslutar man exempelvis att vissa år icke utbilda alla vapenföra, leder detta till att dessa, så länge de befinna sig i värnpliktsåldern, icke kunna vid mobilisering omedelbart användas till landets försvar utan först måste under svåra förhållanden genomgå en forcerad utbildning vid en för dem ogynnsam levnadsålder. Att krigets varaktighet och gång med visshet medgiver en dylik utbildningstid är icke heller på något sätt givet. Situationen blir allvarlig, även när försvarsorganisationen icke inrymmer en tillräckligt stor befälskader, ty om svårigheterna i krigstid att utbilda själva truppen äro stora, måste de bliva än större, då det gäller utbildningen av befäl. Att redan i fredstid, om ock vid ett försämrat utrikespolitiskt läge, till effektiv vapenövning inkalla vissa delar av gamla årsklasser eller till befälsutbildning uttaga personer vid jämförelsevis hög levnadsålder torde med all säkerhet vara fullständigt uteslutet redan på den grund, att det icke gärna vore tänkbart att under andra än krigstider vidtaga det allvarliga ingrepp i stora grupper och kategoriers civila livsverksamhet, som en längre tids militärtjänstgöring vid dylik ålder skulle innebära.

Allt detta visar sålunda, att en verkligt effektiv anpassning av utvidgande och förstärkande natur med nödvändighet kräver en så lång tid, att man icke

¹⁾ Se särskilt yttrande av herrar Johan Nilsson, Wigforss, Larsson och Engberg till Försvarsrevisionens betänkade III, år 1923, del 2, sid. 389.

torde kunna på förhand överblicka densamma. En förändring till det sämre i den utrikespolitiska situationen giver sig ingalunda med någon visshet tillkänna många år i förväg, och även om en försämring inträder så småningom, är det på intet vis givet, att denna verkligen bedömes såsom sådan. Förhoppningarna på en fredlig lösning av förekommande tvister komma alltid att göra sig starkt gällande, ty tron därpå vill man icke uppgiva förrän i sista ögonblicket. Ännu några dagar före världskrigets utbrott gävo sålunda en mångfald personer i framskjuten ställning uttryck åt den övertygelsen, att kriget skulle kunna undvikas, och uttalade farhågor om motsatsen karakteriserades rent av såsom skrämselfpolitik. Någon tid till anpassning gavs icke och kommer helt visst ytterst sällan att givas, men även om så bleve fallet, komme den dock med all sannolikhet icke att utnyttjas. I en mörknande situation vill man icke öka spänningen genom vidtagandet av extraordinära åtgärder, och icke heller vill man, såsom det ofta heter, lösa försvarsproblemen i panikens tecken.

Att nedriva ett försvar går alltid lätt, och följderna av ett beslut i sådan riktning inträda omedelbart. Att återuppbygga ett försvar är däremot svårt och mödosamt, och först efter många år kan ett dylikt beslut verkligen helt genomföras. Det säges ofta, att lika väl som man beaktar orosmolnen och de givna stormvarningarna, bör man taga hänsyn till ljusnande lägen och klarande utrikespolitisk himmel, men därvid glömmes, att försvaret icke är till för solskensdagarna utan för ovädernätterna. Det är med hänsyn till dem, som försvaret skall organiseras, och det är efter orostiderna, som detsamma skall anpassas.

Utrikespolitiken är av alltför växlande karaktär och det internationella läget av alltför labil natur, för att man därefter skall kunna anpassa sitt försvar. Skiftningar kunna inträffa snabbt och oförmodat, och om också fredliga förhållanden många gånger endast långsamt och med mycken möda kunna återupprättas, inträda allvarstider icke sällan utan tidsfrist och givna varningar. Därför måste vårt försvar vara så uppbyggt och organiserat, att detsamma alltid står berett att möta den situation, för vilken det dock ytterst är avsett.

Såsom tidigare antytts anser icke hans excellens herr statsministern, att »något direkt hot mot Sveriges oberoende och territoriella integritet» skulle vara att befara, men till stöd för denna uppfattning anföres intet annat än hans personliga mening. Att denna dock icke kan innebära någon garanti för ens jämförelsevis kort tid framåt ligger i öppen dag, och därtill kommer, att ett s. k. neutralitetsförsvar i realiteten ställer samma krav på vår försvarsorganisation som ett frihetsförsvar. Blir Sverige indraget i konflikt mellan andra stater, kan detta lätt leda därhän, att vi med uppjudande av alla våra krafter måste värja även vårt oberoende och vår territoriella integritet.

Utöver förut nämnda allmänna utgångspunkter har ingen egentlig motiveering anförts till stöd för regeringsförslaget, och icke heller har detsamma granskats av de militära myndigheterna. Intet finnes anført, som angiver, varför måttet av Sveriges försvarskrafter beräknats på sätt som skett, och något svar på den frågan, varför just den föreslagna försvarsordningen anses

tillräcklig, gives icke. Man saknar sålunda hållpunkter för ett direkt bedömande av dess värde, och förslaget synes vara tillyxat efter uteslutande partipolitiska normer. Det är icke uppbyggt på grundvalen av någon som helst verklig behovsprövning utan förefaller i stort sett allenast innebära en fullständigt godtycklig beskärning av det förslag till försvarsväsendets ordnande, som framlagts av den år 1930 tillsatta försvarskommissionen i dess betänkande den 30 juli 1935. Såväl på grund härav som även och främst med hänsyn till de partipolitiska förhållandena i riksdagen, torde därför nämnda betänkande i vida högre grad än den kungl. propositionen komma att ligga till grund för det blivande försvarsbeslutet.

Mot bakgrunden härav torde det vara riktigast att framför allt undersöka, huruvida ens ett beslut i överensstämmelse med eller åtminstone i jämförelsevis nära anslutning till försvarskommissionens förslag skulle kunna leda till icke blott en väsentlig förbättring av rådande förhållanden utan även en tillfredsställande och principiellt riktig organisation av Sveriges försvarskrafter. Frågan blir så mycket mer motiverad, som försvarskommissionen själv framhåller, att dess förslag visserligen innebär i vissa hänseenden förstärkta militära försvarsanordningar, särskilt beträffande flygvapnet, men i andra hänseenden åter inskränkningar i och beskärningar av den nu bestående ordningen.¹⁾ Må vara, att inom kommissionen reservationsvis framfördes yrkanden, vilka höjde kostnadsramen från 148 miljoner till omkring 160 miljoner kronor, men även om ett par av dem i högre grad än kommissionen själv ville beakta flottans krav och synpunkter, innebar beträffande lantstridskrafternas organisation i såväl krig som fred intet reservationsvis framställt yrkande någon i väsentliga hänseenden mera avsevärd avvikelse från huvudförslaget.

Redan utgångspunkterna för uppgörandet av försvarskommissionens förslag hava uppenbarligen varit sådana, att de måste ingiva allvarliga betänkligheter, i det man väl å ena sidan förklarar sig vilja beakta de förhållanden, under vilka försvarskrafterna kunna tänkas komma till användning, men å andra sidan under inga omständigheter ansett sig kunna gå utöver en godtyckligt vald kostnadssumma. Denna i mångt och mycket egendomligt konstruerade kombination mellan »det strategiska behovet» och kostnadsramen med stark press på det förra momentet till förmån för det senare, har självfallet lett till en kompromisslösning, som kommissionen förklarar hava varit »omöjlig att undgå».²⁾ Denna kompromiss »mellan olika åskådningar och uppfattningar angående vårt försvarsproblem» innebär emellertid i själva verket ett politiskt färgat ställningstagande till denna fråga, och då politiseringen begynt redan i samband med kommissionens arbete, kan icke förväntas, att de rent politiska instanserna skola behandla och avgöra försvarsfrågan på mera saklig grund. Den objektiva och rent sakliga uppläggningsen av försvarsproblemet saknas alltså i mycket hög grad, och intet av de framlagda förslagen grundar sig i realiteten på en dylik uppläggningsen.

¹⁾ Del I, sid. 46.

²⁾ Del I, sid. 45.

Ett visst underlag för en sådan frågans behandling med bortseende från partipolitik och partitaktik finnes visserligen i en hel del utav de utredningar, som på kommissionens uppdrag verkstälts av den militära sakkunskapen, men själva förslagen grunda sig i varje fall icke därpå. Detta måste ur många synpunkter ytterligt menligt återverka på hela försvarsproblemets behandling i vårt land, och det har även lett därhän, att de militära myndigheterna i allmänhet uti sina yttranden över kommissionens betänkande uppenbarligen i hög grad ansett sig bundna av den utav kommissionen uppdragna ramen i såväl ekonomiskt som organisatoriskt hänseende, varför i allmänhet deras utlåtanden icke i erforderlig mån kunna tjäna till grundval för ett verkligt bedömande av icke blott det s. k. strategiska behovet utan även och främst våra tillgångar och möjligheter i fråga om den levande försvarskraften och dess utnyttjande.

Det är alldeles självklart, att vid sådana förhållanden och gentemot en dylik bakgrund intet inom kommissionen framsprunget förslag till ny försvarsordning innebär en tillfredsställande lösning av problemet, och detta gäller samtliga tre försvarsgrenar. Visserligen har kustartilleriet i såväl huvudförslaget som flera reservationer tillgodosetts i en utsträckning, som måste anses tillfredsställande, men eljest äro de olika projekten allenast uttryck för mer eller mindre partipolitiskt färgade ståndpunktstaganden av kompromissnatur, varigenom främst armén och flottan blivit allvarligt lidande.

Man söker framställa de olika kommissionsförslagen i så gynnsam dager som möjligt genom att jämföra dem med vårt nuvarande försvar, men det är uppenbart, att en viss förbättring av ett praktiskt taget odugligt försvarsväsende icke i och för sig innebär tillskapandet av en effektiv försvarsorganisation. Det är icke en dylik jämförelse, som skall ske, utan man bör i stället undersöka, huruvida de framlagda förslagen ur försvarssynpunkt äro tillfredsställande eller icke, och detta alldeles oavsett de förhållanden, som nu äro rådande.

Lantstridskrafternas kvantitet.

Vad till en början lantstridskrafterna beträffar, har kommissionen i sin framställning av försvarsproblemet ingående och utförligt uppehållit sig vid de strategiska utredningarna, vilka av kommissionen tillmätts stor betydelse, men då det gällt att draga de därav nödvändiga konklusionerna, har kostnadsramens orubblighet menligt återverkat. Med bortseende i detta sammanhang från Gotlands och Bodens trupper föreslår kommissionen i fråga om armén en krigsorganisation, vilken förutom en lätt brigad allenast omfattar sex arméfördelningar om tre infanteriregementen och specialtruppförband, men resultatet av utredningarna visar i realiteten behovet i åtminstone vissa krigsfall och situationer av ett större antal operativa enheter. Detta gäller såväl i händelse av angrepp mot södra Sverige som försvaret av Norrland, där de gjorda beräkningarna i verkligheten påfordra 7, respektive 8 fördelningar.

Det framhålles nämligen, att i händelse av ett angrepp mot Skåne över Öresund i förening med ett anfall jämväl mot annan del av kusten, ett behov

av en arméfördelning utöver de sex föreslagna i vissa situationer kan göra sig gällande, men kommissionen anser dock, att denna sjunde fördelning under vissa förutsättningar kan ersättas av det läströrliga operativa förband, som den lätta brigaden utgör. Denna betänkliga nedpressning av behovet sker under stark tonvikt på »möjligheten till snabba operationer på de inre linjerna, med kraftsamling först i den ena riktningen och därefter i den andra». ¹⁾ Det måste dock allvarligt ifrågasättas, huruvida denna teoretiska möjlighet kommer att kunna utnyttjas i verkligheten, ty detta skulle innebära, att de svenska lantstridskrafterna först skola kasta en i och för sig överlägsen fiende i havet vid den ena krigsskådeplatsen för att därefter med till stor del samma förband och inom jämförelsevis kort tidrymd utföra en liknande manöver på den andra. Kommissionen själv anger också såsom ett »obetingat villkor» för den gjorda begränsningen, »att de befintliga operativa enheterna hava tillräckligt hög kvalitet, så att de utan omgång kunna utföra snabba anfallsoperationer», men kommissionsförslaget innebär ingalunda, åtminstone i vad det avser de värnpliktigas utbildningstid, ett tillbörligt beaktande av den såsom nödvändig angivna förutsättningen.

Vad Norrland angår, visa utredningarna, att försvaret gent emot ett invasionsföretag över norra landgränsen icke kan anses tryggt med mindre än fyra fördelningar, och att samtidigt ett avvisande av överskeppningsföretag över Bottniska viken likaledes fordrar tillgång på fyra fördelningar. Det sammanlagda behovet uppgår alltså till åtta fördelningar, och när försvarskommisionen det oaktat begränsar krigsfördelningarnas antal till sex, leder detta därhän, att i nu angiven situation den fientliga invasionen över landgränsen icke kan hejdas förrän i Luleälvslinjen. Detta betyder således, att ett ganska stort område av svenskt territorium redan under de första krigsmånaderna måste uppgivas till fienden med allt vad detta innebär icke minst i psykologiskt och moraliskt hänseende.

Att märka är vidare, att vid utförandet av de strategiska beräkningarna uppenbarligen ingen hänsyn tagits eller måhända kunnat tagas till de möjligheter, som en fientlig stormakt numera äger att från luften landsätta trupper antingen mer eller mindre direkt i de svenska lantstridskrafternas rygg eller inom andra delar av vårt land. I exempelvis det fall, att praktiskt taget samtliga svenska linjeförband på sätt som kommissionen angivit engagerats i Norrland för försvar emot ett invasionsföretag över såväl landgränsen som havet, skulle alltså fientliga »luftlandsättningsstrupper» kunna urlastas till exempel i Uppland och därefter gå emot Stockholm, utan risk att i stort sett möta annat än förband ur landstormen.

De styrkor, vilka landsättas från luften dels med fallskärmar och dels genom därefter följande direkt urlastning från flygplan, äro emellertid i fråga om såväl kvalitet som kvantitet sådana, att gentemot dem högt kvalificerade linjeförband måste insättas. Det blir nämligen härvidlag fråga om verkliga elittrupper, fullständigt utrustade med vapen och ammunition av

¹⁾ Del I, sid. 149.

skilda slag, och antalet inskränker sig icke heller till ett eller annat hundratal. Under den manöver, som ägde rum i Sovjet-Unionen i trakten av Kiev den 12—17 september föregående år, »luftlandsattes» sålunda vid ett tillfälle 5,700 man, och de vapen, som därvid kunna medföras, bestå ingalunda blott av gevär och kulsprutegevär. Även tunga kulsprutor samt fältkanoner och stridsvagnar komma i fråga, och i detta sammanhang torde böra återgivas följande uttalande om Kievmanövern av chefen för tjeckoslovakiska generalstaben: »Det starkaste intrycket gjorde nedsprång av en bataljon om 700 man med fallskärmar i ryggen på fienden. Detta upprepades tvenne gånger. Även tunga kulsprutor och bergskanoner landsattes. Efter 7 minuter avlossades det första skottet från kulsprutorna. Senare landsattes medelst tunga bombplan till och med fältartilleri och lätta stridsvagnar.»¹⁾

Under det att samtliga sex svenska arméfördelningar och den lätta brigaden äro bundna till skydd mot fientlig invasion i Norrland till lands och över vattnet kunna sålunda starka truppstyrkor landsättas från luften och måhända genom ett anfall från landsidan emot huvudstaden eller andra viktiga orter bringa kriget till ett snabbt avgörande. Under alla omständigheter borde alltså linjeförband finnas i vissa andra delar av Sverige, särskilt i Skåne och i Mälartrakten, och även av denna anledning är således kommissionsförslaget för knappt beräknat.

Icke minst i vårt land med dess begränsade möjligheter och stora utsträckning äro de lätta trupperna av största betydelse, och riktigt synes därför den tanken vara att vid sidan av krigsfördelningarna uppsätta lättroliga förband med kavalleristisk utbildning och ledning. Felaktigt är däremot att, såsom försvarskommissionen ansett möjligt beträffande åtminstone ett visst läge i södra Sverige, utbyta en tung slagenhet emot en lätt brigad, men oriktigt vore även att slopa det lättroliga operativa förbandet till förmån för en arméfördelning. Deras respektive uppgifter äro av vitt skilda slag, och ett höjt antal fördelningar medför alltså ingalunda, att den lätta brigaden kan uteslutas eller försvagas. Tvärtom torde bland annat den nya luftlandsättningstaktiken snarare öka behovet av lätta, kavalleristiskt utbildade trupper.

Att märka är emellertid, att samtliga strategiska beräkningar utförts under förutsättning av förefintligheten utav operativa flygstridskrafter i tillräcklig omfattning, ty eljest skulle behovet av slagenheter vida överstiga det nyss angivna. Även bortsett ifrån det mycket tvivelaktiga uti dessa beräkningsgrunder har icke heller i detta hänseende den angivna förutsättningen kommit till uttryck vid förslaget utformande, när de operativa flygstridskrafterna icke erhållit den omfattning, som från den flygmilitära sakkunskapens sida hävdats. Sålunda hava de såsom erforderliga ansedda spanings- och jaktförbanden så avsevärt reducerats, att i de operativa flygstridskrafterna avses skola ingå allenast en jaktflottilj i stället för fordrade två sådana flottiljer och en spaningsflottilj, och därtill kommer, att även de för samverkan med

¹⁾ Jfr Kungl. Krigsvetenskapsakademiens Handlingar och Tidskrift år 1935, häftena 4 och 10, samt Allmänna Försvarsföreningens Tidskrift, »Vårt Försvar», Nr 4 år 1935.

armén avsedda spaningsdivisionerna begränsats i antal från erforderliga åtta till endast tre.¹⁾

Under det att i fråga om lantstridskrafterna en stormakts absoluta överlägsenhet icke kan göra sig gällande annat än i jämförelsevis ringa utsträckning utan begränsas med hänsyn till terrängförhållanden, förbindeselinjer, tonnage, in- och utskeppningsmöjligheter m. m., reduceras icke på samma sätt och i lika hög grad en liknande överlägsenhet beträffande flygstridskrafterna. Tillbakadragna baseringar innebära sådana för vårt vidkommande ett skydd allenast så länge, som det fientliga flygvapnets aktionsradie icke medgiver deras angripande, men i samma mån, som de tekniska framstegen öka bombplanens praktiska flygsträcka, blir vår underlägsenhet allt starkare markerad. Detta i förening med den nyss anförda synpunkten angående beräkningsgrundens osäkerhet bör leda till största varsamhet vid reduktion av arméns slagenheter i förlitan på komensation uti ett under alla omständigheter jämförelsevis svagt flygvapen, och även av den orsaken är sålunda det strategiskt beräknade minimibehovet realiter underskridet genom förslaget om allenast sex krigsfördelningar m. m.

Försvarskommissionen har, karakteristiskt nog, ansett erforderligt att särskilt understryka, det man icke finge förglömma, »att vid det tillfälle, då förbanden skola insättas i verklig strid, vapen och övriga stridsmedel icke längre kunna fingeras»,²⁾ men det förefaller nästan hava varit lika nödvändigt att erinra kommissionen själv därom, att icke heller förbanden och de operativa enheterna kunna fingeras.

Även om sex fördelningar jämte en lätt brigad skulle visa sig vara tillfyllest i ovan angivna krigsfall, vilket dock bestrides, skulle detta innebära, att praktiskt taget alla linjeförband vore tagna i anspråk för sådant ändamål, i följd varav icke så få uppgifter av linjekaraktär måste lösas av landstormstrupper. Inga strategiska reserver av linjetrupper skulle finnas att tillgå, och icke heller kunna linjeregementen disponeras för exempelvis förstärkning av viss fördelning, täckande av luckor mellan grupperade operativa enheter eller dylikt. Betänkligt är även, att kustfästningarnas infanteribesättning icke längre skall utgöras av linjeförband, utan att dessa praktiskt helt skola ersättas av landstormstrupper. Alldeles oavsett dessa sistnämnda förbands kvalifikationer i nämnda hänseende, förutsätter dock infanteriets medverkan vid kustfästningarnas försvar, att redan i fredstid detta infanteri gjort sig förtroget med de särskilda förhållanden, varunder samarbetet med kustartilleriet äger rum, och endast en under lång tjänstgöring i kustfästning och upprepade samövningar inhämtad vana torde kunna göra befälet lämpat för en sådan uppgift med hänsyn till de säregna förhållanden, varunder dylika fästningstrupper måste operera. Det kan icke heller anses vara rådligt, att de för dessa kustfästningar avsedda infanteritrupporna anlända dit först flera dagar efter mobiliseringsorderns utfärdande, och med hänsyn sålunda till vikten därutav, att såväl en stomme för krigsbesättningen som en viss säkerhetsbesättning

¹⁾ Jfr Del I, sid. 172. och Del IV, sid. 6 ff.

²⁾ Del II, sid. 537.

finnes redan i fred, kan kustfästningarnas behov av infanteribesättning allenast tillgodoses genom redan i fredstid där förlagda linjeförband.

Till allt detta kommer emellertid ytterligare en synnerligen viktig faktor, som måste göra sig starkt gällande, och det är frågan om de strategiska utredningarnas verkliga betydelse. Man får nämligen icke bortse ifrån det allvarliga faktum, att alla strategiska undersökningar ytterst intet annat äro än skrivbordsprodukter, som av verkligheten kunna begränsas i värde. De äro, såsom kommissionen själv uttrycker det, »avhängiga av den större eller mindre aktualiteten hos tänkbara situationer»,¹⁾ och slutsatsernas relativitet innebär i själva verket, att förhållandena snabbt kunna förändras med ty åtföljande rubbningar i konklusionerna, under det att den på grundval av nämnda beräkningar uppbyggda krigsorganisationen icke lika snabbt kan anpassa sig efter en förändrad situations krav. Exempelvis kan det tonnage, som nu bedömes stå till en eventuell fiendes förfogande i och för ett överskeppningsföretag, på grund av fullständigt oförutsedda omständigheter inom ett ringa antal år så ökas i omfattning, att de med hänsyn till bland annat tillgången på dylikt tonnage tidigare gjorda beräkningarna angående den fientliga landstigningsarméns storlek fullständigt kullkastas. Därigenom ökas också självfallet vårt behov av försvarskrafter, och man får göra klart för sig, att det verkliga behovet kan komma att väsentligt överstiga det teoretiska.

Helt nya moment kunna jämväl tillkomma, såsom bland annat framgår utav den nyss berörda frågan om landsättning av trupper från luften. När försvarskommissionens strategiska utredningar verkställdes, var förmodligen denna taktik för kommissionen mer eller mindre okänd, men redan i nuvarande stund har den erhållit en sådan praktisk betydelse, att tidigare beräkningar i fråga om vårt »strategiska behov» i betänklig grad rubbats. Man måste fråga sig, vilka nya moment, som till äventyrs ytterligare kunna komma att göra sig gällande under den blivande försvarsordningens livstid, innan denna hinner utbyggas eller ersättas av någon annan.

Även i övrigt kunna oförutsedda omständigheter, för att icke säga rena tillfälligheter, spela in, varför en säkerhetsmarginal redan av den orsaken borde finnas. Krigslyckan är förunderligt variabel, och krigskonsten är ingalunda blott ett system av vetande. Krig är icke detsamma som matematik, och aldrig så skickligt utförda beräkningar i fredstid vid arbetsbordet kunna av verkligheten korrigeras ute på slagfältet, men då gäller det att, därest möjligheter därtill över huvud taget förefunnits, hava skapat en sådan krigsorganisation, att den även i dylikt fall är hållbar. Allra minst i fråga om försvaret får man räkna i underkant, ty det verkliga behovet visar sig icke sällan vida överstiga det teoretiskt beräknade, och ännu i denna dag gäller helt säkert Napoleons uttalande till Marmont, att han aldrig trodde sig hava nog trupper för att leverera ett slag ens mot en fiende, som han vant sig att slå, varför han även i det fallet kallade till sig allt, som han kunde förena.

För övrigt har knappast någon erfarenhet från världskriget varit tydligare än den, som visade hän emot nödvändigheten att skyndsamt uttaga ett lands

¹⁾ Del I, sid. 45.

hela försvarskraft, och då denna princip tillämpas utav flera kontinentalta stormakter, framstår den i ännu högre grad såsom en tvingande nödvändighet för små stater.¹⁾

Det ytterst avgörande blir sålunda icke ett mer eller mindre knappt beräknat strategiskt behov utan antalet vapendugliga i mobiliseringsögonblicket, sedan därifrån borträknats andra vapengrenars samt krigsindustriens och administrationens behov m. m. En lösning av problemet om arméns organisation, som uteslutande grundar sig på en undersökning av olika tänkta krigsfall, är därför icke hållbar, därest över huvud taget möjligheter förefinnas för ett starkare försvar, och mot bakgrunden av kommissionens egen uppfattning om arméns grundläggande betydelse för riksförsvaret borde sålunda den levande värnkraften hava helt utnyttjats. Att så icke skett framgår emellertid av bland annat den omständigheten, att enligt kommissionsförslagen under ett tiotal år framåt i tiden icke samtliga vapenföra disponeras för linjetjänst.

Man har inom kommissionen utgått ifrån en viss krigsorganisation såsom ur en eller annan synpunkt lämplig, och därför utbildas i fredstid endast det antal värnpliktiga, som erfordras för att vid mobilisering kunna uppsätta denna krigsorganisation. Detta innebär emellertid, att icke förrän vid mobilisering de utbildade reserverna erhålla övning i vapnets bruk, varför de först efter en jämförelsevis lång tid kunna insättas i strid. Frågan blir då, huruvida denna utbildning, som helt visst kommer att taga icke så få månader i anspråk, över huvud hinner genomföras innan kriget blivit avgjort, måhända till vår nackdel. Kommissionen själv framhåller, att en fiende sannolikt kommer att söka bringa kriget till ett snabbt avgörande, och därför måste vi i vårt land med dess jämförelsevis ringa folkmängd fortast möjligt vid krigsfall kunna sätta in hela vår kraft. Vi kunna icke beräkna, att den tid, som erfordras för nyutbildning av förut utbildad personal, under alla omständigheter skall stå till vårt förfogande, och därför böra de utbildade reserverna principiellt bestå endast av första årsklassen, om den icke tidigare hunnit vapenövas. Arméns krigsorganisation måste vara sådan, att, därest så erfordras, den levande värnkraften snabbt kan i största möjliga omfattning utnyttjas, men den bör å andra sidan vara så konstruerad, att icke flera årsklasser behöva mobiliseras, än krigsläget fordrar. Näringslivet bör naturligtvis icke i onödan berövas arbetskraft, men hänsynen härtill får dock icke drivas så långt, att landets oberoende därigenom allvarligt äventyras.

Under det att kommissionen sålunda vid bestämmandet av den årliga värnpliktskontingentens storlek för arméns vidkommande utgått ifrån den s. k. behovsprincipen, borde i stället tillgångsprincipen hava tillämpats, enligt vilken samtliga vapenföra värnpliktiga redan i fredstid givas fullständig utbildning. Därigenom hade man också undvikit den ur många synpunkter olämpliga s. k. kategoriklyvningen, varigenom en viss del av de vapenföra icke uttages till vapenövning utan endast till handräckningstjänst. Redan den omständigheten, att en kategoriklyvning skett, och att omkring tio år framåt

¹⁾ Jfr Kungl. Krigsvetenskapsakademiens Handlingar och Tidskrift, årg. 1924, bihäfte 2.

i tiden vapenföra värnpliktiga disponeras för den s. k. ersättningsreserven, visar alltså, att möjligheter finnas till en icke oväsentlig utökning av krigsorganisationen, men därtill komma ytterligare möjligheter att öka den årliga kontingenten vapenföra värnpliktiga och därmed även krigsförbanden med deras depåer.

Till en början finnes en icke ringa reserv inom den kategori, som enligt försvarskommissionens förslag icke räknats till de vapenföras antal, ty det måste numera vara uppenbart orimligt att beräkna detta antal till, såsom kommissionen gjort, allenast 75 procent. En inom generalstaben uppgjord tabell utvisar, att antalet uttagna vapenföra värnpliktiga år 1935 i verkligheten översteg det antal, som med tillämpning av försvarskommissionens beräkningsgrunder skulle finnas, med icke mindre än 4,800 man.¹⁾ Den i främsta rummet bidragande orsaken härtill torde vara folkmaterialets ständiga förbättring, och av en likaledes inom generalstaben i grafisk form uppgjord framställning av antalet vapenföra i förhållande till antalet vid inskrivningsförrättning prövade värnpliktiga framgår, att procenttalet, trots synnerligen stränga besiktningbestämmelser, sedan år 1930 varit i ständigt stigande från 75.7 procent till 79.6 procent år 1935.¹⁾ Redan med tillämpning av dessa stränga bestämmelser skulle alltså procenttalet utan vidare kunna höjas till 80, allra helst som kvaliteten på grund av förbättrade hygieniska förhållanden och den fysiska fostrans inverkan alltjämt är i stadigt stigande. Därutöver torde emellertid utan olägenhet ytterligare några procent kunna uttagas, åtminstone om utbildningstiden för de värnpliktiga utsträcker och skarpere differentiering sker vid uttagningen såväl till olika truppslag som inom desamma, ty besiktningbestämmelsernas stränghet äro främst beroende på den korta utbildningstiden med dess forcering. Att en dylik uppmjukning av föreskrifterna under sådana förhållanden utan olägenhet skulle kunna genomföras, framgår icke minst av den omständigheten, att exempelvis de tre främsta fotbollsspelarna i det svenska landslaget emot Norge den 22 september 1935 voro »kronvrak» på grund av »dåliga fötter», respektive »dåligt hjärta» och »odugliga knän»²⁾

Därest vidare utbildningstiden ökas för flottans och flygvapnets vidkommande till omkring ett år, kunna deras årskotinger vapenföra värnpliktiga avsevärt minskas, vilket, åtminstone i fråga om det sistnämnda vapnet, blir så mycket lättare, som utbildningen därstädes för den rent militära tjänsten i fält inskränkes till att avse vakttjänst och dylikt. Svårigheten att kunna rekrytera vapengrenens olika specialister inom den jämförelsevis snäva ramen utanför de vapenföras grupp lägger dock vissa hinder i vägen för en alltför långt gående begränsning i detta hänseende.

Genom att, såsom ovan antytts, utbilda samtliga s. k. ersättningsreservister under de år, som dylika eljest skulle finnas, vinnes en avsevärd ökning av arméns tillgång på utbildad personal i händelse av mobilisering, och om där-

¹⁾ Se Kungl. Krigsvetenskapsakademiens Handlingar och Tidskrift år 1935, bihäfte 2.

²⁾ Se Idrottsbladet den 23 september 1935.

till lägges såväl de från flottan och flygvapnet överförda värnpliktiga som den grupp, vilken erhålles genom en höjning av uttagningsprocenten, stiger antalet än mer, men ytterligare möjligheter förefinnas dock. Den ökade livslängden och den förbättrade folkhälsan motivera även utan vidare en icke oväsentlig höjning av tjänstgöringsåldern i linjen och en i följd därav naturlig förskjutning uppåt av landstornsåldern. Det må förr hava varit motiverat, att den man, som uppnådde 35 års ålder, överfördes till landstormen, och att den, som fyllt 43 år, helt upphörde att vara värnpliktig, men med hänsyn till ovan anförda omständigheter kunna dessa åldersgränser numera sättas betydligt högre. Kommissionen själv föreslår en utsträckning av värnpliktsåldern för fastlandet till 45 år och för Gotland till 55 år, i sistnämnda fall på grund av den ringa befolkningstillgången därstädes. Under sådana omständigheter torde det ingalunda vara orimligt att utsträcka tjänstetiden i linjen 3 år med en för fastlandets vidkommande motsvarande höjning av värnpliktstiden i landstormen.

Enligt värnpliktslagen är svensk man värnpliktig från och med det kalenderår, under vilket han fyller 20 år, men eftersom inskrivningsförrättningarna äga rum i början av året, kunna de värnpliktiga i allmänhet icke påbörja sin utbildning förrän det år, varunder de uppnå 21-årsåldern. Om emellertid nämnda förrättningar i stället ägde rum på hösten året innan de värnpliktiga inträda i värnpliktsåldern, skulle dessa värnpliktiga kunna inrycka till tjänstgöring redan under det första värnpliktsåret, varigenom ytterligare en årsklass, kvantitativt och kvalitativt stark, funnes utbildad vid mobiliserings-tillfälle.

År 1925 infördes i värnpliktslagen på grund av det stora överskottet å värnpliktiga enligt den då beslutade härordningen en bestämmelse, att värnpliktig, som vid tiden för inskrivningen hade hustru eller barn, vilka vore för sitt uppehälle väsentligen beroende av hans arbete, helt skulle frikallas från värnpliktens fullgörande under fredstid, men eftersom omedelbart vid krigstillfälle alla vapenföra, vare sig de äro familjeförsörjare eller icke, böra vara fullt utbildade, kan rimligen icke, såsom försvarskommissionen föreslagit, avdrag göras för dylika s. k. »familjeförsörjare», utan dessa böra lika väl som alla andra vapenföra erhålla fullständig utbildning redan i fredstid. Ovan nämnda undantagsbestämmelse bör alltså utgå, allra helst som detta antal »familjeförsörjare» genom inryckningsålderns sänkning avsevärt torde minskas. Därigenom erhöles dessa automatiskt såsom före år 1925 ekonomiskt understöd i likhet med de värnpliktiga, som blivit familjeförsörjare först efter inskrivningsförrättningen.

Icke heller bör längre den i § 4 mom. 2 c) värnpliktslagen omförmälda kategorien¹⁾ befrias från värnpliktens fullgörande, utan i stället borde även

¹⁾ »Den, som är ende arbetsföre sonen, sonsonen eller dottersonen till orkeslös eller vanför fader, farfader, morfader eller till änka, fränskild eller övergiven hustru eller ogift kvinna, ende arbetsföre fostersonen till orkeslös eller vanför fosterfader eller till fostermoder eller ende arbetsföre brodern till ett eller flera minderåriga eller vanföra faderlösa syskon, dock endast såvida sagda föräldrar, far- eller morföräldrar eller fosterföräldrar eller syskon äro för sitt uppehälle väsentligen beroende av hans arbete.»

i detta fall ekonomiskt understöd utgå till dem, som äro väsentligen beroende av en sådan värnpliktigs arbete. Härigenom erhöles ytterligare en avsevärd ökning av kontingenten, och jämväl ur andra synpunkter vore en dylik åtgärd synnerligen önskvärd. De intyg, på vilka frikallelserna grunda sig, hava nämligen ofta visat sig minst sagt tvivelaktiga, och därigenom frikallas helt visst mången, som i verkligheten har mindre skäl därtill än flera av dem, som fullgöra sin plikt. Icke minst ur moralisk synpunkt vore sålunda ett upphävande av dessa undantagsbestämmelser önskvärt och lämpligt.

Likaledes böra såväl av moraliska skäl som ur behovssynpunkten bestämmelserna om de s. k. samvetsömma värnpliktiga upphävas, ty intet verkligt skäl finnes för deras befrielse från plikten att så vapenövas, att de i händelse av fosterlandets högsta nöd må omedelbart kunna efter sin förmåga bidra till rikets försvar. Härigenom skulle kontingenten ökas med ett varierande antal, som dock kan uppskattas till minst 600 värnpliktiga per år.

Summerar man alla dessa reserver, visar det sig, att krigsorganisationen nästan omedelbart efter en ny försvarsordnings antagande väsentligt kan svälla ut, och därest organisationen började genomföras i och med ingången av år 1937 vore det möjligt, såsom framgår av de i bilaga I utförda beräkningarna, att åtminstone från och med år 1943 utöver försvarskommissionens krigsorganisation mobilisera tvenne fördelningar jämte två förstärknings- och två kustfästningsinfanteriregementen m. m.

Lantstridskrafternas kvalitet.

I försvarskommissionens betänkande framhålles i skilda sammanhang betydelsen av stridsvärdet hos de svenska trupperna, och detta gäller icke blott det tidigare anförda exemplet beträffande krigsfallet i södra Sverige utan även försvaret av övre Norrland. Ett villkor härför är nämligen, enligt försvarskommissionens beräkningsgrunder, att de svenska operativa enheterna kvalitativt sett äro jämställda med motståndarens trupper,¹⁾ men vid en närmare granskning av detta stridsvärde framgår, att kraven i nämnda hänseende icke uppfyllas genom kommissionens förslag i åtminstone tvenne avseenden, nämligen dels, såsom tidigare angivits, beträffande de värnpliktigas utbildningstid, och dels i fråga om proportionen mellan infanteri och artilleri. Den sålunda föreslagna krigsorganisationen är alltså icke ens mot bakgrunden av kommissionens egna utgångspunkter sakligt motiverad och hållbar.

Vad till en början styrkeförhållandet mellan artilleriet och infanteriet angår, framträder en betänklig brist beträffande arméartilleriet. Försvarskommissionen framhåller själv dettas stora betydelse i betraktande av de taktiska uppgifter, inför vilka lantstridskrafterna komma att ställas, och kommissionen anför i detta sammanhang bland annat: »Antingen det gäller operationer till försvar av landgränsen eller för avvisande av över havet framförda angrepp, kan framgången bero på förmågan att snabbt bryta motståndet av en uti fältbefäst ställning grupperad motståndare, innan denne erhållit tid att

¹⁾ Del I, sid. 156.

framföra det krafttillskott, som erfordras för operationernas fullföljande. Härför kräves med nödvändighet artilleri utöver det i fördelningarna ingående.»¹⁾

Denna försvarskommissionens uppfattning torde otvivelaktigt vara fullt riktig, men det är då så mycket märkligare, att kommissionen icke själv dragit de härav givna och naturliga konklusionerna. Visserligen säger sig kommissionen, med hänsyn till det beräknade behovet av dylikt artilleri, föreslå »en väsentlig ökning av det nuvarande arméartilleriets styrka», men när man granskar förslaget närmare, finner man, att denna påstådda »väsentliga» ökning i själva verket är ganska minimal och ingalunda sådan, att den skänker vare sig kårartilleri i egentlig mening eller förstärkningsartilleri i erforderlig omfattning. Det antal divisioner, som, åtminstone med hänsyn till organisationen och i stor utsträckning jämväl på grund utav materielltillgången, vid mobilisering står till förfogande, motsvarar sålunda icke stort mer än hälften av minimibehovet för tvenne armékårer, och det är därför oundgängligen erforderligt, att ytterligare divisioner uppsättas till i stort sett samma antal som enligt kommissionsförslaget.

Vidare bör, enligt försvarskommissionens egna utredningar, batteriantalet vid de krigsorganiserade fördelningsartilleriregementena utökas från elva till tolv, vilket kommissionen huvudsakligen av ekonomiska skäl underlåtit.²⁾

I fråga om utbildningstiden för de värnpliktiga i allmänhet, har kommissionen liksom även Kungl. Maj:t föreslagit en utökning av tjänstgöringstiden från nuvarande 140 dagar till 175 dagar jämte 5 dagar i landstormen. Redan mot bakgrunden av den allvarliga kritik, som såväl av försvarskommissionen som i övrigt riktats emot den nuvarande tjänstgöringstidens knapphet, och med beaktande jämväl av ovannämnda krav på de svenska truppers stridsvärde, förefaller den föreslagna höjningen alltför ringa, men detta framgår än tydligare av den promemoria, som av de till kommissionens förfogande ställda sakkunniga på det lantmilitära området uppgjorts beträffande ifrågasvarande spörsmål.³⁾ I denna promemoria föreslås en tjänstgöringstid för flertalet värnpliktiga av 210 dagar, men till och med denna tid blir föremål för en ytterst allvarlig kritik.

I den gjorda sammanfattningen säges nämligen följande: »Avslutningsvis måste framhållas, att det uppgjorda utkastet till värnpliktstjänstgöringens anordnande ur militär synpunkt lider av vissa betänkliga svagheter. Tjänstgöringstidens längd i beväringen medger sålunda alltjämt icke, att de till linjetjänst uttagna värnpliktiga bibringas den allsidiga utbildning, som vore ytterst önskvärd. Flertalet värnpliktiga kunna därför endast bibringas utbildning för viss bestämd krigsbefattning. Även vinnandet av detta mål förutsätter dock, liksom nu, en mindre önskvärd forcering av det fysiska träningsarbetet. En annan allvarlig olägenhet, som lika mycket vidlåder den förordade övningstiden som den nuvarande, är, att det allenast är fordringarna på rekry-

¹⁾ Del I, sid. 169.

²⁾ Del II, sid. 36.

³⁾ Del II, sid. 190 ff.

ternas rent tekniska kunskaper och färdigheter samt deras fysiska prestationsförmåga, som någorlunda nöjaktigt kunna tillgodoses. Utbildningens uppgift är emellertid icke enbart av teknisk natur. De värnpliktigas fostran till plikt-trohet, disciplin, beslutsamhet, viljekraft och vakenhet är nämligen av lika av-görande betydelse för utbildningens värde. Härtill fordras längre tid än för kunskapers och tekniska färdigheters inlärande och inövande.

Vad angår de föreslagna landstormsövningarna, framträder särskilt i fråga om befälsövningen omöjligheten av att på den korta tiden medhinna mera än en mycket ytlig repetition.

Anförda olägenheter äro dock ofrånkomliga, därest man icke vill taga de ekonomiska och sociala konsekvenserna av en tjänstgöringstid, som medger en allsidig utbildning under en lugn, systematisk träning. Detta skulle emeller-tid fordra en utbildningstid av samma längd, som förekommer i flertalet ut-ländska stater.»

Av denna kritik emot en tjänstgöringstid av 210 dagar framgår, att, därest sakliga motiv skola läggas till grund för tidens bestämmande, denna måste icke oväsentligt överskrida nämnda dagantal, allra helst som vinterutbildning torde böra givas de värnpliktiga i vida större utsträckning, än kommissionen före-slagit. Denna erkänner nämligen själv, att man måste räkna med möjligheterna av ett vinterfälttåg, och eftersom »målet för utbildningsarbetet enligt försvars-kommissionens mening måste vara att göra armén användbar för de uppgifter, som kunna komma att tilldelas densamma i fält»,¹⁾ bör man sörja för, att icke blott de värnpliktiga, som tillhöra de norrländska truppförbanden, utan även ett stort antal därutöver erhåller den härför erforderliga utbildningen och er-farenheten.

Märkligt nog har försvarskommissionen icke framlagt någon saklig utred-ning angående den tjänstgöringstid, som vore erforderlig för att ernå ett verk-ligt tillfredsställande utbildningsresultat, och för att erhålla ytterligare håll-punkter för ett bedömande i detta hänseende får man sålunda gå till 1919 års försvarsrevision och dess betänkande av år 1923. Med hänsyn till sina allmänna utgångspunkter, vilka gingo ut på att i möjligaste mån nedbringa försvars-kostnaderna och lätta på de personliga bördorna, reducerade revisionen det från militärt håll framförda önskemålet om en fredsutbildning av mer än ett års längd till allenast 255 dagar, men även mot bakgrunden av den förutsätt-ningen, att alla de åtgärder vidtoges, som kunde vara ägnade att höja utbild-ningens effektivitet, var den av revisionen föreslagna begränsningen självfallet för stor samt politiskt och icke sakligt motiverad. På grund såväl härav som de i ovannämnda promemoria gjorda uttalandena angående en utbildningstid av 210 dagar, har i detta förslag upptagits en minimitid av 300 dagar, och att denna ingalunda är för högt tilltagen framgår även av tjänstgöringstidens längd inom övriga europeiska arméer.

Hurudan kvaliteten skall bliva hos de svenska lantstridskrafterna, därest de värnpliktiga i allmänhet endast erhålla utbildning i linjen under 175 dagar,

---

¹⁾ Del II, sid. 186.

framgår med all önskvärd tydlighet av det ovan anförda, men i detta sammanhang torde jämväl till ytterligare belysning därav böra återgivas det betyg, som generalskommissionen gav det år 1924 framlagda förslaget om en utbildningstid av 195 dagar, då kommissionen yttrade: »Den utbildningstid, som förslaget tillmäter flertalet av infanteriet tilldelade värnpliktiga, måste anses otillräcklig för utbildande icke endast av dugliga linjesoldater utan även av ersättningsmanskap. Om detta förslag antages, kan vårt infanteri icke fylla ens de lägst ställda anspråk på krigsduglighet. Erfarenheterna från världskriget ådagalägga otvetydigt ett dylikt infanteris öde under krig: synnerligen stora förluster utan motsvarande gagn.»

För studenter och likställda förutsattes i här framlagda principförslag en sådan ökning av deras utbildningstid, att densamma uppgår till 365 dagar, varigenom kvaliteten hos såväl linjens som landstormens trupper avsevärt skulle ökas, och den utsträckta tjänstgöringstiden för s. k. »värnpliktiga i allmänhet» medför naturligtvis, att utbildningstiden för övriga här ej nämnda värnpliktiga icke heller bör eller kan sättas lägre än till 300 dagar. Därigenom erhålles också i större utsträckning det »utjämnande av vissa skillnader i de personliga värnpliktsbördorna»,¹⁾ som försvarskommissionen framhållit såsom eftersträfvansvärt, men själv icke kunnat realisera.

Arméns fredsorganisation.

Med hänsyn bland annat till vikten och betydelsen utav en snabb och friktionsfri mobilisering av stridskrafterna framträder i vissa hänseenden krav på ett rationellt förhållande mellan freds- och krigsorganisationerna. Den årliga värnpliktskontingentens storlek blir emellertid i viss utsträckning normerande för fredsorganisationens omfattning, och redan av den orsaken kan sålunda fullständig överensstämmelse mellan de nämnda organisationerna icke genomföras. Fredsorganisationen får dock å andra sidan icke göras oproportionerligt liten, ty detta skulle leda till antingen en allvarlig brist på kvalificerat befäl hos de krigsorganiserade förbanden eller också, att fredsförbanden erhöles en så stor befälskader, att denna icke kunde i fredstid rationellt utnyttjas. En avvägning mellan dessa olika synpunkter måste sålunda verkställas, men även om en jämförelsevis snäv gräns uppdrages för fredsorganisationen, bör denna dock under alla omständigheter vara sådan, att den icke blott så långt sig göra låter med hänsynstagande till ovan angivna omständigheter överensstämmer med krigsorganisationen utan även, i vad en skillnad uppkommer, möjliggör ett skyndsamt och förhållandevis enkelt organiserande av krigsformationerna.

Dessa villkor uppfyllas emellertid icke utav de inom försvarskommissionen framlagda förslagen. Om man bortser ifrån ett reservationsvis och allenast mycket summariskt framfört önskemål om fem fördelningar, omfatta de längst gående kraven en organisation i fred å endast fyra fördelningar om fyra infanteriregementen och ett artilleriregemente m. m. Eftersom emellertid

¹⁾ Del II, sid. 208.

krigsorganisationen enligt dessa förslag skall bestå av sex fördelningar om tre infanteriregementen jämte specialtrupper i proportion härtill, innebär detta sålunda, att vid mobilisering icke blott en ökning av antalet fördelningar måste ske utan jämväl att en ingalunda oväsentlig omorganisation av deras sammansättning blir nödvändig. Därtill kommer emellertid ytterligare den olägenheten, att tvenne helt nya fördelningsinfanteriregementen måste i krigstid uppsättas på annat sätt än genom fördubbling av fredsförband, och på grund av allt detta kan därför sägas, att kommissionsförslagen i alltför hög grad åsidosätta önskemålet om en lämpligt avvägd fredsorganisation, som smidigt anpassar sig till krigsorganisationen. I stort sett samma erinran kan göras emot ovannämnda önskemål om fem fredsfördelningar.

En övergång från sex fördelningar i fred till åtta i krig är däremot mycket lätt genomförd, framför allt vad infanteriet beträffar, i det att varje fördelningsinfanteriregemente mobiliserar en extra bataljon. Kravet på den rätta avvägningen i fråga om freds- och krigsorganisationernas inbördes förhållande blir sålunda realiserat, därest i fredstid en indelning sker i sex fördelningar om tre infanteriregementen och ett artilleriregemente m. m. Denna fredsorganisation är alltså lämplig, såväl då krigsorganisationen omfattar sex som då den består av åtta fördelningar, och nämnda fredsorganisation skulle icke heller beträffande fördelningarnas antal innebära någon alltför genomgripande förändring av nuvarande situation. De fyra fördelningsstaberna kunde bibehållas och de två ytterligare staberna erhållas genom omorganisation av östra brigadens stab och militärbefälhavarens för Övre Norrlands trupper stab.

Förverkligas därjämte önskemålet om åtminstone tvenne arméinfanteriregementen i och för skydds- och förstärkningsuppgifter, leder detta till, att samtliga nuvarande infanteriregementen kunna bibehållas såsom sådana, under det att stridsvagnsregementet förlägges exempelvis till Uppsala eller Linköping, därest man icke anser, att de tvenne stridsvagnsbataljonerna utan avgörande olägenhet kunna uppdelas antingen å tvenne i närheten av var andra förlagda fördelningsinfanteriregementen eller å de två arméinfanteriregementena. Ett tillgodoseende jämväl av kravet på kustfästningsinfanteri från linjen skulle därjämte så mycket lättare kunna ske, som detta i realiteten allenast innebure en utbrytning och utsvällning utav Kungl. Göta livgardes och Kungl. Kronobergs regementes kustfästningsbataljoner, eller med andra ord ett återupplivande av Vaxholms och Karlskrona grenadjärmenten i redan nu förefintliga kaserner.

Vidkomande fältartilleriet leder en tillämpning av »överensstämmelseprincipen» därtill, att Kungl. Norrbottens artillerikår utökas till ett artilleriregemente och förlägges t. ex. i förutvarande Kungl. Upplands artilleriregementes kasernetablissemment i Uppsala, samt att ett nybildat fältartilleriregemente upprättas med förläggning i förutvarande husarkasernen i Eksjö.

I sitt betänkande föreslår försvarskommissionen ett utbrytande ur ingenjörtrupperna av de nuvarande fälttelegraftrupperna, som i stället skulle bilda ett självständigt truppdrag i form av ett signalregemente. Detta måste emel-

lertid medföra stora olägenheter i skilda hänseenden, och betänkligheterna emot förslaget sammanhånga icke minst med frågan om signaltrupperlagets officersrekrytering, vilken i sådant fall måste ske enligt passagesystemet med alla dess olägenheter. En genom kommissionens försorg verkställd undersökning med utgångspunkt från viss, för ett självständigt signaltrupperlag överslagsvis beräknad stat har givit vid handen, att, därest en jämn befordringsålder från löjtnant till kapten skulle kunna bibehållas, $\frac{2}{3}$ av löjtnanterna måste återtransporteras, samt att regementsofficersbefordran skulle äga rum i medeltal vart tredje år, vilket, under förutsättning att återtransport ur kaptensgraden icke ägde rum, bland annat innebure, att av de först anställda endast var nionde bleve regementsofficer, och att överstebefordran bleve nästan uteslutande en konjunkturfråga.¹⁾

Det föreslagna passagesystemet skulle vidare försvåra den kontinuerliga kontakt med signaltekniken, som måste anses nödvändig för erhållandet av erforderlig rutin och kompetens i signaltjänsten, ty det torde vara uppenbart, att den officer, vilken efter fem—sex års tjänst vid eget trupperförband återvänder till signalregementet, i allmänhet måste stå främmande för den tekniska utveckling, som under nämnda tid ägt rum, och sålunda föga vara ägnad att såsom instruktör leda andras utbildning.

För att motverka olägenheterna framhåller kommissionen nödvändigheten därutav, att befodringsutsikterna göras så lockande som möjligt, på det »att begåvade och framåtsträvande signalofficerare icke tidigt söka sig åter till eget trupperlag»,²⁾ men signaltjänsten är ingalunda i och för sig av den speciellt höga kvalitet, som kan motivera ett särskilt premierande av dem, som söka sig till signalregementet. De uppkommande olägenheterna synas med hänsyn härtill som till andra omständigheter så stora, att det föreslagna utbrytandet icke bör komma till stånd, utan i stället böra ingenjör- och signaltrupperna utgöra ett trupperlag, fördelat på sju kårer, omfattande såväl signal- som ingenjörkompanier.

Antalet motiveras av den här föreslagna fredsorganisationen, i det att en kår skulle ingå i envar av sex fördelningarna och en i Bodens trupper. Icke minst ur samövningssynpunkten måste nämligen det önskemålet uppställas, att jämväl ingenjör- och signaltrupperna i fredstid inrangeras i fördelningarna och icke utgöra armétrupperförband.³⁾

I fråga om trängen bör kårernas antal i enlighet med »överensstämmelseprincipen» ökas med två. På grund av kommissionsförslagets omfattning torde emellertid den förändrade fredsorganisationen i dessa hänseenden icke i och för sig behöva föranleda någon nämnvärd vare sig kaderökning eller, med bortseende från byggnadsanslaget, höjning av kostnaderna i övrigt.

Beträffande kavalleriet ligger frågan i viss mån till på ett annat sätt, eftersom av dess regementen tvenne skola uppsätta huvuddelen av de ka-

¹⁾ Del II, sid. 123.

²⁾ Del II, sid. 122.

³⁾ Jfr Kungl. Krigsvetenskapsakademiens Handlingar och Tidskrift, årg. 1935, häfte 2 sid. 68.

valleriförband, som avses ingå i fördelningarna, under det att de båda övriga till största delen äro avsedda för den lätta brigaden. Under sådana omständigheter finnes nu intet tvingande skäl för en ökning av kavalleriregementenas antal, men givetvis fordrar den större krigsorganisationen höjda anspråk på kadrerna beträffande såväl officerare och underofficerare som stammanskap.

Armékårartilleriets ökning däremot fordrar uppsättandet redan i fredstid av ytterligare ett armékårartilleriförband av ungefär samma omfattning som Kungl. Smålands arméartilleriregemente.

En på dylikt sätt utvidgad fredsorganisation ställer naturligtvis ökade krav på det årliga rekryteringsbehovet av värnpliktiga vid åtminstone infanteriet och artilleriet, men de enligt ovanstående förslag nytillkommande fredsförbandens behov kan utan svårighet tillgodoses genom tidigare berörda höjning av de vapenföras antal samt överförandet till armén av visst antal värnpliktiga från flottan och flygvapnet ävensom ianspråktagande av de s. k. ersättningsreservisterna m. m. Därigenom att utbildningen börjar redan vid tjugoårsåldern, ökas måhända jämväl kontingentens storlek i någon ringa mån, och om därtill lägges Kungl. Norrbottens artillerikårs värnpliktiga, vinnes på sådant sätt en ökning av värnpliktskontingenten i nu ifrågakarande avseende med mer än 6,500 man under de ur befolknings-synpunkt ogynnsammaste åren, vilket också är fullt tillräckligt för den här föreslagna utvidgningen av fredsorganisationen. Ett ingalunda föraktligt tillskott av värnpliktiga erhålles emellertid även genom slopandet av såväl bestämmelsen i värnpliktslagen 4 § mom. 2 c som lagen om samvetsömma. Även om därutöver ett vida större antal utvinnes under de år, då värnpliktskontingenterna äro särskilt stora, och då vapenföra enligt kommissionsförslaget skulle tilldelas ersättningsreserven, gäller detta dock en alltför begränsad tidrymd för att motivera en ytterligare utsvällning av organisationen.

Visserligen kommer beträffande fredsorganisationen i dess belhet en viss brist på värnpliktiga att uppstå mot slutet av 1940-talet, men denna är dock till en början ytterst ringa och blir icke ens sedermera större, än att densamma under alla omständigheter kan botas genom vidtagandet av vissa organisatoriska åtgärder. De år in på 1950-talet, då förtunningen i fråga om den totala värnpliktskontingenten starkast gör sig gällande, torde sålunda utan egentlig olägenhet bland annat ett ökat antal värnpliktiga från vissa specialtrupper kunna fullgöra sin fredsutbildning vid infanteriet, och skulle dessutom tanken på en krigsskola i enlighet med kommissionens ur olika synpunkter mycket diskutabla förslag skrinläggas, erhålles även därigenom en viss kontingent. Slutligen återstår vid denna tidpunkt alltid möjligheten till viss omorganisation inom regementsförbanden eller också i sista hand att uppdelas fördelningsinfanteriregementenas värnpliktskontingenter å allenast två av arméfördelningens tre regementen med cirkulation förbanden emellan på sådant sätt, att varje år ett av de tre förbanden icke erhåller

några värnpliktiga. Att vissa olägenheter uppstå härav, kan icke bestridas, men de väga dock lätt i jämförelse med den stora fördelen att i krig kunna omedelbart mobilisera lantstridskrafter av angiven omfattning och kvalitet.

Skulle det emellertid visa sig, att även under framtiden nativiteten ytterligare sjunker, måste kanske så småningom en viss indragning av fredsförbanden tagas under överbägande, men det torde vara oriktigt att redan nu så att säga diskontera en dylik eventualitet och spekulera i baisse, innan detta är nödvändigt, och innan man fått bevis därför, att befolkningssiffrans sjunkande icke är av övergående natur. Den omständigheten, att vi i slutet av 1950-talet eller först ännu senare måhända komma att tvingas till vissa reduceringar, bör icke föranleda oss att redan nu icke blott underlåta att bygga ut vår försvarsorganisation i möjlig omfattning utan till och med verkställa regementsindragningar, vilka kanske sedermera befinnas icke hava varit oundgängligen erforderliga. Vi få dock i varje fall räkna med den eventualiteten, att vår försvarskraft kan behöva tagas i anspråk under de närmaste åren, och orimligheten uti en dylik förtidsbeskränning framträder så mycket tydligare, som försvarskommissionen själv icke räknar med en större livslängd för sin organisation än ungefär tio år. Kommissionsförslaget förutsätter nämligen icke blott vidtagandet av vissa organisatoriska åtgärder utan uppenbarligen en ännu mera genomgripande förändring redan omkring år 1946, och det må framhållas, att disproportionen mellan kommissionens egen livslängd, det vill säga fem år, och den tilltänkta organisationens livslängd av allenast omkring tio år verkar en smula egendomlig. Det är visserligen att hoppas, att, därest kommissionsförslaget skulle komma att ligga till grund för en ny försvarsordning, en i och för den förutsedda och nödvändiga förändringen av försvarsväsendet i mitten på 1940-talet tillsatt ny kommission icke kommer att taga lika lång tid i anspråk som den nu ifrågavarande, men det hade dock varit önskvärt, att kommissionen allvarligt undersökt möjligheterna för en större livslängd än blott ett decennium för den planerade organisationen.

Landstormen.

Även om genom den här föreslagna utvidgningen av linjens krigsorganisation många av de landstormen eljest tilldelade uppgifterna komma att kunna i viss utsträckning avlastas från densamma, blir dock under alla omständigheter på grund av befolkningsförhållandena antalet slagenheter så ringa, att landstormstrupper i mycket stor utsträckning måste komma att fylla åtminstone de uppgifter, som eljest skulle åvila vanliga reservförband. Detta i förening med de i vår tid ökade kraven på landstormen i fråga om såväl hemortens försvar emot angrepp från luften som gräns- och kustskydd, eftersom vi på grund av försvarsordningens art icke kunna räkna med verkliga skyddstrupper i nämnvärd utsträckning, nödvändiggör bland annat en väsentligt förbättrad utrustning av landstormsförbanden. Det av kommissionen föreslagna beloppet å cirka 7 miljoner kronor är naturligtvis inga-

lunda tillfyllest, utan en betydligt större summa måste anses erforderlig till och med för det fall, att landstormens skyldigheter reduceras i enlighet med detta förslag.

Hemortens luftvärn.

Det moderna kriget föres icke längre allenast emellan de stridande styrkorna, utan framför allt flygvapnets utveckling har skapat möjligheter för en fiende att jämväl bekämpa motståndarens hemort för att nå livsviktiga industricentra och kommunikationsmedel m. m. samt för att moraliskt underminera folkets motståndskraft. Försvaret av hemorten blir därför av väsentlig betydelse för hela krigföringen, och alldeles uppenbart är, att detta försvar icke kan genomföras utan stöd av ett verkligt luftvärn. Man kan i allmänhet icke möta en fiendes bombflottiljer med jaktplan, ty detta skulle erfordra ett sådant antal, som av olika anledningar aldrig vore tänkbart¹⁾, och vid sidan av flygbasbekämpningen genom bombförbanden blir alltså luftvärnet det för hemortens försvar väsentliga.²⁾

Genom den materielanskaffning, som kommissionen föreslår, kan emellertid, oavsett fästningarna, egentligen endast huvudstadens luftförsvar någrolunda tillgodoses, under det att så gott som alla övriga orter bliva i avsaknad utav ett dylikt skydd. Det allvarliga, för att icke säga rent orimliga härutinnan ligger i öppen dag, och en ökad materielanskaffning är därför ofrånkomlig, om man icke vill lägga hemorten praktiskt taget öppen för luftanfall. Detta tillägg kan icke erhålla en mindre omfattning än sex batterier 7.5 cm luftvärnskanoner och fem batterier 25 mm luftvärnskulsprutor jämte strålkastartroppar, vilka batterier emellertid icke böra fastlåsas vid vissa enstaka platser utan göras rörliga. Detta höjer visserligen kostnaden, men i stället skapas en i stort sett ökad effekt,

Sjöstridskrafterna.

Den uttalade uppfattningen angående lantstridskrafternas grundläggande betydelse för det svenska riksförsvaret torde icke ur saksynpunkt kunna jävas, men därmed är naturligtvis ingalunda sagt, att flottan skulle sakna betydelse eller ens spela en jämförelsevis underordnad roll. Lika litet som vi över huvud taget kunna tillskapa ett försvar, som under alla omständigheter innebär en fullständig säkerhet emot fientlig invasion, kan flottan självfallet garantera ett skydd emot överskeppningsföretag. Detta gäller givetvis i första hand Bottniska viken, Östersjön söder om Skåne, Öresund och Västerhavet, där flottans verkningsmöjligheter av naturliga skäl bliva avsevärt reducerade, men icke heller inom det område av Östersjön, som begränsas i norr av Ålandsförträngningen och i söder av en ungefärlig linje Sandhammaren—Bornholm—Tyska kusten, kan ett under alla omständig-

¹⁾ Jfr »Luftkrigföringens mål och medel» av John Stenbeck, Militärlitteraturföreningens förlag nr 173, år 1935.

²⁾ Jfr Kungl. Krigsvetenskapsakademiens Handlingar och Tidskrift, årg. 1935, häfte 2, sid. 9 ff.

heter hållbart skydd emot fientliga överskeppningsföretag skapas av vår flotta.

Däriigenom har emellertid dennas uppgift ingalunda blivit så ringa, att frågan om dess styrka och sammansättning på något vis kan skjutas i bakgrunden, ty även om, såsom sagts, den absoluta garantien icke kan erhållas, äro dock lägen tänkbara, då förefintligheten av jämförelsevis starka svenska sjöstridskrafter kan förhindra en invasion, vare sig på så sätt, att fienden icke över huvud taget anser sig kunna taga de därmed förenade riskerna och sålunda icke ens igångsätter ett dylikt företag, eller däriigenom, att den svenska flottans insättande förhindrar ett överskeppningsföretags fullföljande och genomförande. Den icke minst viktiga uppgiften för flottan blir emellertid i varje fall att genom sitt ingripande eller till och med sin blotta förefintlighet så fördröja en invasion över havet, att de svenska lantstridskrafterna hinna mobiliseras och samlas för att på ett så tidigt stadium som möjligt kunna möta den invaderande styrkan. Med hänsyn till våra lantstridskrafterns förhållandevis ringa kvantitet är ett dylikt fördröjande under alla omständigheter av största betydelse, för att icke säga absolut nödvändigt, och redan denna fördröjande uppgift är alltså av den storleksordning, att den svenska flottan måste göras stark och effektiv.

Från de sjömilitära myndigheternas och övriga sakkunnigas sida har enhälligt framhållits, att dessa uppgifter icke kunna lösas av flottan, därest icke pansrade artillerifartyg ingå i de operativa styrkorna. Även om framstötarna emot en fientlig transportflotta i allmänhet och huvudsakligen utföras av lätta styrkor, måste dock bakom dessa befinna sig tillräckligt starka skydds- och stödstyrkor, som giva erforderlig operationsfrihet åt de framskjutna förbanden. Icke minst beträffande den strategiska försvarsställning, som i allmänhet måste karakterisera hela vår krigföring, gäller det för flottans vidkommande att kunna hålla erforderliga ut- och infartsvägar fria. Denna »renhållning» i form av minsvepning och ubåtsjakt m. m. bestrides visserligen huvudsakligen av lätta fartyg och till krigsbruk apterade handelsfartyg, men till dessa styrkors stöd måste pansarskepp finnas såsom skydd emot fientliga artillerifartyg, vilka under sådana omständigheter knappast insättas i närheten av den kust, som försvaras av operationsfria sjö- och flygstridskrafter. Pansarfartygens betydelse vid anfallet emot en överskeppningsstyrka ligger emellertid även och icke minst därutinnan, att fienden måste avdela sina slagskepp till fjärrskydd, varigenom effektiviteten hos närskyddet emot de lätta sjöstridskrafterna och jämväl emot bombanfall från luften väsentligt försvagas.

Under dylika omständigheter och särskilt då de sjömilitära myndigheterna ovillkorligen påfordra ersättningsbyggnad av pansrade artillerifartyg, torde i våra sjöstridskrafter med nödvändighet böra ingå minst fyra sådana fartyg, även om det därjämte må synas önskvärt, att en saklig och grundlig utredning verkställdes för att utröna den för våra förhållanden numera lämpligaste typen.

Bland övriga uppgifter, som tillkomma våra sjöstridskrafter, är konvoje-

ringen av handelsfartyg den icke minst viktiga, och detta gäller såväl i det fall, att Sverige är neutralt under ett krig i mer eller mindre omedelbar närhet av våra kuster, som för den händelse, att vi själva äro invecklade i konflikt med främmande makt. Därest ett fientligt överskeppningsföretag över Östersjön hotar eller redan igångsatts, kunna emellertid svenska sjöstridskrafter, som i fråga om kustflottan omfatta allenast fyra artillerifartyg, en flygplanskryssare och åtta jagare jämte vedett- och undervattensbåtar, icke avdela tillräcklig styrka för konvojering från exempelvis västkusthamnar. Ett visst antal fartyg för sådant ändamål måste alltså i ett dylikt läge betraktas såsom minst sagt behöfligt, och den härför erforderliga styrkan torde böra bestå utav tvenne snabbgående artillerifartyg med medelsvåra kanoner, det vill säga kryssare, och fyra jagare såsom ett oavvisligt minimum.

Den här ovan uttalade uppfattningen angående kustflottans sammansättning överensstämmer sålunda praktiskt taget helt med det förslag, som enligt försvarskommissionens uppgift inför densamma framlagts av den sjömilitära sakkunskapen, och enligt vilket i denna flotta borde ingå »minst fyra artillerifartyg med svåra kanoner, två artillerifartyg, snabbgående med medelsvåra kanoner (kryssare), tolv jagare, åtta vedettbåtar, tolv undervattensbåtar samt en flygplanskryssare». ¹⁾

Flygstridskrafterna.

Såsom tidigare framhållits, har antalet av arméns operativa enheter ansetts kunna inskränkas på sätt som skett allenast under den uttryckliga förutsättningen, att flygstridskrafterna bliva i stånd att i viss utsträckning neutralisera fiendens luftkrigföring och för den skull tvinga motståndaren att draga tillbaka sina flygbaser. De beräkningar, som i anslutning till verkställda utredningar av strategisk och taktisk natur utförts av till försvarskommissionens förfogande ställda militära sakkunniga, utvisa ett behov i fråga om operativa flygstridskrafter av minst två medeltunga och två lätta bombflottiljer ävensom två jaktflottiljer och en spaningsflottilj, alla om tre divisioner. Av den lantmilitära sakkunskapen har vidare gjorts gällande, att för samverkan med armén erfordras åtta spaningsdivisioner, och för samverkan med marinen äro, enligt den sjömilitära sakkunskapens uppfattning, en torpeddivision och fem spaningsdivisioner erforderliga.

I trots härav hava, såsom redan tidigare påpekats, icke blott de operativa flygstridskrafterna reducerats med en jakt- och en spaningsflottilj utan jämväl arméns och marinens behov av spaningsflyg betänkligt åsidosatts. Av de begärda åtta divisionerna för samverkan med armén återstå sålunda blott tre, och de för samverkan med marinen avsedda divisionerna hava i antal minskats från fem till två. Beträffande de sammanlagda antalet krigsflygplan innebära alltså kommissionens förslag, att de såsom erforderliga ansedda 441, fördelade på 35 divisioner, minskats till 257, fördelade på 21 divisioner.²⁾

¹⁾ Del I, sid. 170.

²⁾ Del I, sid. 172.

Även om man ännu så länge och innan verkliga krigserfarenheter hunnit samlas må ställa sig en smula skeptisk inför de teoretiskt beräknade prestationsmöjligheterna hos ett jämförelsevis litet svenskt bombflyg, äga dock flygstridskrafterna stora och betydelsefulla uppgifter i fråga om såväl strategisk och taktisk spaning som artilleriets eldledning m. m. och det måste därför anses särskilt betänkligt, att samverkansdivisionerna på angivet sätt reducerats i antal.

Icke minst vid överskeppningsföretag är det för såväl lant- som sjöstridskrafterna av största betydelse att i ett så tididigt skede som möjligt erhålla inblick i fiendens avsikter. Även en betydligt överlägsen motståndare kan aldrig helt avvisa en strategisk flygspaning, och genom denna kunna därför viktiga och säkra underrättelser angående fiendens dispositioner till lands, till sjöss och i luften i stor utsträckning snabbt erhållas.

Bristen på krigsflygplan gör sig, såsom ovan antytt, även och kanske främst gällande i fråga om spanings-, artilleri- och sambandsflygningen vid armékårerna, där ensamt behovet av spaningsplan under exempelvis en anfallsdag vida överstiger det totala antalet arméspaningsplan, som enligt försvarskommissionens förslag skulle anskaffas. Redan på grund härav måste sålunda en utökning av arméflyget ske, och tagas jämväl ovan anförda strategiska synpunkt i beaktande, erfordras alltså utöver kommissionsförslaget minst en arméflygflottilj och en marinflygflottilj om vardera tre spaningsdivisioner, vilka lämpligen borde förläggas, den förra flottiljen i Boden och den senare i Karlskrona.

Kvantitet och kvalitet.

Ett riksförsvaret av den storleksordning, som skisserats i det föregående, innebär naturligtvis ingalunda en under alla omständigheter och i varje situation absolut garanti emot en fientlig invasion och ett svenskt nederlag. En dylik säkerhet kan helt enkelt icke ernås av ett land som vårt, men den här skisserade försvarsordningen möjliggör dock ett fullt och effektivt utnyttjande av våra resurser, varigenom utsikterna till framgång bliva vida större än enligt den av försvarskommissionen föreslagna organisationen. Det är icke riktigt, att kommissionsförslaget, såsom man påstått, skapar trygghet vid fientliga anfall emot vårt land, och lika litet utgör något av de övriga inom kommissionen framlagda förslagen en tillfredställande lösning av vårt försvarsproblem. Om man nämligen bortser från den reservation, som hemställer om nedrustning fram emot en ordningsmakt, kan ingen verklig rågång sägas vara dragen emellan de olika yrkandena, ty visserligen stanna de vid skilda belopp, men de grunda sig dock samtliga på en godtyckligt vald kostnadsram. Intet av dem avser att omedelbart ens tillnärmelsevis uttaga hela den levande värnkraften, och dem emellan råder alltså endast en gradskillnad men ingen artskillnad.

Bristerna hos dem samtliga gälla emellertid, såsom framgår utav allt det tidigare anförda, ingalunda blott flottan och flygvapnet utan även armén, vilken varken kvantitativt eller kvalitativt uppnår den styrka, som till och

med enligt de strategiska utredningarna visat sig utgöra ett oavvisligt minimum.

Genom den här föreslagna ökningen av utbildningstiden och förstärkningen av fältartilleriet m. m. skapas däremot operativa enheter av högre och lägre ordning, vilka, i motsats till de av eller inom kommissionen föreslagna, motsvara åtminstone de nödvändigaste kraven på kvalitet och slagkraft, och i fråga om kvantiteten medför såväl det större antalet slagenheter som uppsättandet av vissa andra linjeförband en så stor förstärkning av våra lantstridskrafter, som befolkningstillgången medgiver.

Krigsmaterielen.

De ekonomiska återverkningarna bliva självfallet kännbara, men detta beror till väsentlig del på de försummelser, som vi under en följd av år låtit komma oss till last. Man kan icke under mer än ett årtionde rasera och riva ner försvaret utan att följderna bliva allvarliga, och om vi nu, därest vi verkligen vilja skapa oss ett så effektivt försvar som möjligt, måste påtaga oss tunga ekonomiska bördor, är detta blott en oundviklig konsekvens av vårt tidigare handlingssätt, som icke kan förbliva ostraffat. Vi kunna icke pretendera att befinna oss i samma utgångsläge, vari vi skulle hava varit, om vi under gångna år verkligen tillgodosett det svenska riksförsvaret, och detta gäller icke minst tillgången på krigsmateriel. Man kan icke uppskjuta anskaffningen därav, till dess att krig utbrutit, ty det dröjer en ingalunda föraktlig tid efter genomförd mobilisering, innan industrien kan leverera dylik materiel av olika slag. Därför måste förstahandsbehovet vara fullt tillgodosett redan i fredstid. Under sådana omständigheter är det fullständigt orimligt att, såsom försvarskommissionen och Kungl. Maj:t föreslå, fördela anskaffningen av denna, omedelbart vid mobilisering behövligen krigsmateriel på en period av tio år, ty detta innebär i realiteten, att man icke är beredd på krig, förrän efter periodens slut. Endast för den del av organisationen, som, med hänsyn till gångna års försummelser, på grund av personalförhållanden icke omedelbart hinner uppsättas, må det vara riktigt att fördela materielanskaffningen på en följd av år, men i övrigt bör naturligtvis denna anskaffning komma till stånd så snart, som leveranser över huvud taget kunna ske. Den materiel, som är nödvändig redan för de av kommissionen föreslagna sex fördelningarna m. m., bör sålunda anskaffas snarast möjligt, ty annars kunna vi lätt befinna oss i den situationen, att vi väl äga en armé av viss omfattning men icke vapen och ammunition i erforderlig utsträckning. Även ur den synpunkten lider alltså kommissionsförslaget av den betänkligaste brist i fråga om de operativa enheternas kvalitet.

Samma förfaringssätt tillämpades år 1925, då man också förklarade sig vilja fördela anskaffningen av krigsmaterielen på en tioårsperiod, och när man nu avser att göra detsamma, innebär detta i realiteten, att det svenska försvaret icke är berett att på ytterligare tio år träda i aktion, därest så blir erforderligt. Den av försvarskommissionen föreslagna krigsorganisatio-

nen kan med andra ord, åtminstone vad lantstridskrafterna beträffar, icke bliva fullt användbar förrän om ett decennium, och detta är så mycket mera märkligt som kommissionen för denna organisation icke räknar med en större livslängd än just omkring tio år. Den är sålunda mer eller mindre dödsdömd redan i det ögonblick, då den blivit genomförd, och dess bristfälligheter i övrigt äro därjämte så stora, att den måhända i likhet med sin föregångare förklaras oduglig långt dessförinnan. Resultatet av det långvariga kommissionsarbetet blir sålunda i verkligheten en försvarsorganisation, som icke blott är alltför knappt tilltagen utan som därjämte, om den över huvud taget någonsin genomföres, icke ens i sitt knappa skick blir riktigt hållbar, förr än den enligt sina egna förutsättningar bör ersättas med en ny. Fem år borde icke hava erfordrats för utarbetandet av ett dyligt förslag, och under sådana omständigheter hade det helt säkert varit lyckligare, om kravet på en snävt begränsad kostnadsram fått gälla försvarskommissionen i stället för försvarsorganisationen.

Kostnaderna.

Det utgångsläge, vari vi nu befinna oss, är så mycket mer beklagligt, som det, utan några verkliga ekonomiska uppoffringar för vårt land, kunde hava varit helt annorlunda. För att lindra arbetslösheten har man med ljus och lykta letat efter arbetstillfällen, och samtidigt som därvid ett otal civila ändamål blivit tillgodosedda på ett sätt och i en omfattning, som under normala förhållanden icke gärna varit tänkbart, hava i stor utsträckning anslag beviljats till företag, som ingalunda motsvarats av ett verkligt behov, utan vilkas utförande praktiskt taget helt motiverats av en önskan att bereda arbete. Man har på andra håll ofta nog sökt efter rent konstlade arbetstillfällen, men samtidigt har man i fråga om försvaret underlåtit att bevilja sådana arbetsanslag, som icke blott i minst lika hög grad som andra skulle hava kunnat bidra till arbetslöshetens motverkande, utan som därjämte varit synnerligen betydelsefulla och nödvändiga. Ännu mindre har man i någon nämnvärd omfattning sökt tillgodose försvarsbehovet och krigsberedskapssynpunkten genom att just under arbetslöshetstider anskaffa materiel i vida större utsträckning, än eljest varit avsett, utan i stället har man tvärtom skurit ned till och med de så kallade engångsanslagen under fjärde huvudtiteln.

Vad särskilt kostnaderna för de enligt detta principförslag erforderliga kasernbyggnaderna beträffar, är det självfallet, att dessa kunnat avsevärt reduceras, därest man icke i samband med nedrustningsbeslutet av år 1925 gått i författning att ombygga en del förutvarande militäretablissemang till, betecknande nog, därhus. Under de sista tolv åren har försvaret ständigt blivit satt på indragningsstat. Samtidigt som de verkliga statsutgifterna utom kostnaderna för försvarsväsendet under perioden 1925/1926—1934/1935 stigit från 491.12 till 675.45 miljoner kronor eller med 184.33 miljoner kronor, hava försvarsutgifterna, därest dit räknas även kostnaderna för det mili-

tära pensionsväsendet,¹⁾ under samma period sjunkit från 171.13 till 139.78 miljoner kronor eller sålunda med 31.35 miljoner kronor, och enbart under de senaste budgetåren, då anslag till motverkande av arbetslösheten beviljats i förut aldrig anad omfattning, hava armén och flottan till och med i förhållande till en enligt 1925 års nedraseringsförordning såsom »normal» betraktad budget åsamkats en nettoförlust, vilken vida överstiger 30 miljoner kronor.

Försvarskommissionen har icke ansett sig kunna bedöma den summa, vartill våra försvarskostnader nu skulle hava belöpt sig, därest den organisation, som förutsattes i 1925 års försvarsordning, varit helt genomförd, men kommissionen anser dock, att denna »skulle ligga högst avsevärt över det belopp, som under senare år anvisats å riksstatens fjärde huvudtitel».²⁾ År 1935 beviljades under denna titel omkring 120 miljoner kronor, och vid det förhållandet, att kommissionsförslagets kostnadsram stannar vid 148 miljoner, ligger det i öppen dag, att skillnaden emellan den av kommissionen föreslagna försvarsordningen och den utav samma kommission såsom fullständigt oduglig utdömda nu gällande organisationen icke kan vara ens tillnärmelsevis så stor, som man velat låta påskina.

Vad angår lantstridskrafterna förbättras visserligen förbandens kadrer, men i stället indragas i fred icke mindre än tre infanteriregementen, och i fråga om utbildningstidens längd kan höjningen på 35 dagar icke medföra en nämnvärd kvalitetsförbättring. Den avsedda krigsstyrkan är icke mycket större än enligt 1925 års organisation, och den blir i realiteten icke heller i allo operationsduglig omedelbart efter mobilisering utan först efter ytterligare utbildning och, åtminstone under ett avsevärt antal år framåt i tiden, omfattande materielanskaffning. Landstormen skall visserligen erhålla övning i fred, men då den därtill anslagna tiden är så ringa som fem dagar, bliva fördelarna därav minimala, och alltjämt kommer landstormen att i stor utsträckning sakna erforderlig utrustning och beväpning. Beträffande flottan sker en avsevärd och allvarlig reducering, i det att artillerifartygen avses skola så småningom helt försvinna, och icke ens ökningen av flygvapnet är av alltför imponerande slag, eftersom 1925 års försvarsordning förutsatte 229 krigsflygplan och kommissionens förslag avser 257. Med bortseende från fästningarna och huvudstaden skall icke heller i framtiden hemorten i stort sett erhålla något skydd emot luftanfall.

Kostnaderna för den här föreslagna organisationen skulle naturligtvis avsevärt reduceras, därest tvenne av de åtta krigsfördelningarna erhöles allenast ren reservfördelningskaraktär, men i sådant fall skulle dock arméns krigsorganisation kvalitativt sett så avsevärt försvagas, att den icke i sin helhet gäve uttryck åt den tidigare uttalade principen, att vårt försvar alltid måste vara berett att omedelbart möta den situation, för vilken det ytterst är avsett. Medgiver man, att hela försvarsorganisationen kan bliva erforderlig genast vid krigsutbrott, fordrar konsekvensen, att samtliga trupper

¹⁾ Att märka är, att dessa stigit med 3,62 miljoner.

²⁾ Del I, sid. 39.

omedelbart äro beredda att insättas i strid. Till och med 1919 års försvarsrevision gav uttryck åt en liknande uppfattning beträffande den truppstyrka, som revisionen ansåg behöflig, då den förklarade, att denna borde »fortfarande som hittills vara i stånd att omedelbart efter mobilisering gå en i landet infallande fiende till mötes». ¹⁾ Och revisionen tillade: »Man måste nämligen alltjämt räkna med, att om det trots allt kommer till krig, krigshandlingarna genast från början komma att utmärkas av snabbhet och hänsynslöshet. Detta är oskiljaktigt från krigets natur. De trupper, som omedelbart vid mobilisering uppsättas, böra därför hava en god krigsberedskap. Detta innebär i huvudsak — förutom att själva mobiliseringen skall kunna försiggå snabbt och säkert — att de mobiliserade trupperna genast skola vara operations- och stridsdugliga. Utbildningen måste alltså vara så väl tillgodosedd, att detta möjliggöres. Vidare måste organisation och utrustning vara tidsenliga och således, så långt görligt är, stå i överensstämmelse med de krav, som erfarenheterna från världskriget uppställa. Slutligen måste den för ifrågavarande trupper erforderliga krigsmaterielen vid mobilisering stå till förfogande.»

Principerna för ett svenskt riksförsvär.

De anförda synpunkterna av mera principiell natur på problemet om Sveriges försvarsorganisation skulle alltså till sist kunna sammanfattas på följande sätt.

Under inga omständigheter bör en mer eller mindre godtyckligt vald kostnadsram få bli avgörande vid lösandet av försvarsfrågan. Anser man ett på visst sätt beskaffat försvar erforderligt, måste också de härtill nödiga medlen beviljas, ty försvaret innebär ett säkrande så långt möjligt är av de nationella tillgångarna och värdena inom olika områden. Därför måste också i första hand starkast möjliga garanti skapas, och sedan må man bakom detta skydd i mån av ekonomisk förmåga uppbygga samhället på ett mer eller mindre lyxbetonat sätt. Vi hava hittills gått den motsatta vägen, i det vi först och främst anskaffat allt det, vi funnit önskligt inom andra områden, för att sedan skänka försvaret det, som eventuellt blivit över. Detta är att handla såsom en person, den där skaffat sig ett dyrbart bo men icke främst ser till, att han erhåller en sådan byggnad, att denna kan skydda det dyrbara innehållet mot storm och oväder. Inom en budget av vår storleksordning kan dock en förskjutning till förmån för försvaret av några tiotal miljoner kronor icke spela en större roll, och det vore dessutom ekonomiskt oklokt att hellre för ett billigare pris anskaffa ett odugligt försvar, som sålunda ytterst bleve självändamål, än att till ett högre belopp ordna försvaret så, att detsamma, så långt sig göra låter, blir effektivt.

En annan lösning av spörsmålet grundar sig, såsom antytts, på en undersökning av olika tänkta krigsfall, där man dock så att säga håller sig inom

¹⁾ Försvarsrevisionens betänkande III, år 1923, del I, sid. 121. (Statens offentliga utredningar 1923: 15).

vissa rimliga gränser. Redan denna gränsdragning är emellertid i och för sig svår att göra, men den allvarligaste erinran emot en dylik lösning är densammans hypotetiska och teoretiskt spekulativa karaktär. Ingen vet i själva verket någonting om framtiden, och de spekulationer, som i nuet må förefalla rimliga och riktiga, kunna inom en jämförelsevis kort tidrymd visa sig vara fullständigt ohållbara. Av ett »antingen — eller» blir mycket lätt ett »varken — eller», ty en spekulation av nu nämnd beskaffenhet måste alltid mer eller mindre grunda sig på ett tillfälligt, måhända ytterst labilt läge. Vid dylika strategiska undersökningar måste man utgå ifrån vissa givna förutsättningar, men dessa kunna på jämförelsevis kort tid fullständigt undanryckas eller åtminstone avsevärt förändras. Varje uppläggning, som främst grundar sig på en undersökning av Sveriges behov utav stridskrafter, blir således ytterst av spekulativ och teoretisk natur, och det verkliga krigsfallet kommer måhända ingalunda att motsvara den förutsättning, som ligger till grund för försvarsorganisationen. Skulle därtill komma, att man beträffande ett på dylikt sätt uppbyggt försvar icke räknar med strategiska reserver, blir lösningen än mera otillfredsställande.

Det enda riktiga synes därför vara att i första hand grunda lösningen på en undersökning av vår prestationsförmåga i annat än ekonomiskt hänseende, det vill säga på ett studium av vår värnkraft. Vårt land med sin ringa folkmängd och stora yta måste räkna med att fortast möjligt vid krigsfall behöva sätta in hela sin kraft till avvärjande utav det fiendliga anfallet. Varje dag som går efter krigsutbrottet är av oerhörd betydelse, och möjligheterna att under pågående krig organisera nyformationer och utbilda öövad personal kunna bli ganska små. Innan ett dylikt organisations- och utbildningsarbete hinner avslutas, kan kriget vara avgjort på ett för oss olycksdigert sätt, och vår försvarsorganisation måste alltså vara sådan, att i princip all vapenför personal snabbt kan utnyttjas på mest effektiva sätt. De vapenföras antal blir därför till sist avgörande för denna organisations storleksordning, och inom den sålunda uppkomna ramen gäller det att genom en riktig avvägning emellan olika vapengrenar och truppslag söka få fram det effektivaste riksförsvaret. Vid denna avvägning kan naturligtvis kostnaden komma att spela sin roll, men det normerande för avvägningen blir dock förnämligast de militära synpunkterna. Det blir den riktiga proportionen, som ytterst skänker den bästa effektiviteten, och däri ligger också i och för sig en viss naturlig begränsning av kostnaderna.

En allvarlig omständighet är självfallet den sjunkande nativiteten, som med naturnödvändighet medför en stark reducering av vår värnkraft, men man får det oaktat icke stirra sig blind på detta faktum utan även undersöka, huruvida icke andra omständigheter må kunna peka i motsatt riktning. En sådan omständighet finner man i den ökade livslängden och den förbättrade folkhälsan, som motivera en väsentlig höjning av tjänstgöringsåldern i linjen och en i följd därav naturlig förskjutning uppåt av landstormsåldern. En höjning av dessa åldersgränser kan därför utan verklig olägenhet ske, och detta leder i sin tur till åtminstone en viss kompensation för beskärningarna av de olika åldersklasserna genom nativitetsminskningen.

Vårt försvar bör således kunna icke blott helt utnyttja värnkraften i personalhänseende utan även skyndsamt och i full utsträckning träda i funktion i händelse av behov, och de för organisationens utformande avgörande faktorerna böra alltså i sin tur ytterst vara de inre möjligheterna och icke de yttre omständigheterna.

Försvarets höjande över partierna.

Förvarsfrågans höjande över partistriderna är ett ofta uttalat önskemål, och därom borde icke heller några delade meningar behöva råda. När det emellertid gäller att söka realisera denna i och för sig riktiga tanke, förfares dock på ett sätt, som leder till motsatt resultat. Lösningen av problemet säges nämligen vara tillfinnandes uti en sammanjämkning av de olika uppfattningarna rörande den ur ekonomisk synpunkt möjliga kostnadsramen för försvarsorganisationen, och därvid skola de, som äro beredda att anslå ett högre belopp, gå dem tillmötes, som allenast vilja giva en mindre summa. På så sätt, menar man, uppkommer den eftersträfvansvärda enigheten i försvarsfrågan, och problemet om riksförsvaret höjes äntligen över partierna.

Detta tal må till en början verka bestickande, men vid närmare eftertanke torde man dock finna, att den genom ett dylikt tillvägagångssätt uppnådda enigheten i realiteten icke länder försvaret till fromma utan tvärtom åstadkommes på dess bekostnad. Eftersom utgångspunkterna utgöras av de olika partiernas skilda uppfattningar om försvaret och dess värde, kan resultatet endast bliva en partipolitisk kompromiss, och därigenom höjes försvarsfrågan så mycket mindre över partistriderna, som den i stället blir till ett objekt i den politiska dragkampen.

Endast i det fall, att de politiska partierna, med bortseende från tidigare inställningar, ena sig i en gemensam strävan att skapa ett så starkt och effektivt försvar, som våra befolkningresurser medgiva, kan med rätta sägas, att försvaret verkligen höjts över dessa partier. Enigheten är intet självändamål utan bör eftersträvas på grundval av ett sakligt och icke ett politiskt bedömande, ty försvarets krav måste utgöra bakgrunden till denna prövning och icke slagskuggan från stundande val.

Det har sagts, att försvarsfrågan skulle erhålla en helt annan lösning, därest vi verkligen stode inför allvaret och ginge att fatta vårt beslut under ackompanjemanget av kanonernas dån på Europas slagfält. Vore man emellertid i en sådan situation beredd att helt ställa sig på saklig grund och tillmäta de rent militära kraven avgörande betydelse, borde man lika väl vara beredd därtill i detta ögonblick. Det är ju just för allvarstiderna, som vårt försvar är avsett, och det är väl med hänsyn till krigets stund och icke fredens dagar, som detta försvar över huvud taget finnes till. Vid kanonernas dån är det för sent att söka uppbygga sitt försvar. Medan tid är måste man beställa om sitt hus, på det att man icke sedermera må behöva erfara följderna av en de försummade tillfällenas fred.

Ännu framstår emellertid icke försvarsfrågan såsom en realitet för det svenska folket. Den är huvudsakligen endast ett teoretiskt spörsmål, varåt man ibland på lediga stunder kan ägna ett ögonblicks uppmärksamhet. Att provningens timme även kan slå för vårt land, vill man icke tro, och man har icke heller någon klar insikt därom, att vårt försvar verkligen kan behöva träda i funktion. Hela problemet tages därför icke riktigt på allvar, men en gång kan dock den dag vara inne, då vi tvingas därtill. Tungt blir då ansvaret för den generation, som icke uppjudit alla sina krafter för att så långt sig göra låter skapa förutsättningarna för frihetens värnande.

Hava vi råd till ett dylikt försvar, frågar kanske någon. Gent emot detta må blott svaras med den motfrågan, om vi hava råd att äventyra färderneslandet. Besparingar i fredstid kunna lätteligen leda till oersätliga förluster i krig, och därtill kommer, att man aldrig bör köpslå om eviga värden.

Motionens innebörd och hemställan.

Avsikten med denna motion har icke varit att söka framlägga ett fullt utarbetat förslag till ny försvarsordning, ty detta skulle helt visst vara ogörligt för en enskild motionär. Icke heller gör motionen anspråk på fullständighet eller felfrihet, ty motionären har icke till sitt förfogande haft vare sig några myndigheter eller någon expertis. Motionen har endast velat antyda de möjligheter, som stå oss till buds vid uppbyggandet av ett starkt riksförsvar, och motionärens strävan har därför varit att åtminstone i någon ringa mån söka giva ett svar på den viktiga frågan, vad vi verkligen skulle kunna åstadkomma, därest vi en gång i stund av högsta nöd behöva göra vårt yttersta för att bevara landets frihet och oberoende.

Motionen innebär således främst ett principförslag, och i anledning därav hemställes,

att riksdagen vid fattandet av sina beslut angående försvarsväsendets ordnande och därmed sammanhängande spörsmål måtte så långt sig göra låter taga hänsyn till de sålunda i motionen framlagda synpunkterna och anförda önskemålen.

Stockholm den 16 april 1936.

Carl Patric Ossbahr.

Bilaga I.

Armén.

Enligt försvarskommissionens översikt över den föreslagna krigsorganisationen skulle dennas totalsumma för linjen uppgå till omkring 225,000 man, varav ungefär 175,000 komma på de krigsorganiserade förbanden och 50,000 utgöra reserv av utbildade värnpliktiga, avsedda att ersätta avgång under de första krigsmånaderna. Därtill komma omkring 110,000 man för de mobiliserade landstormsförbanden.

Genom denna organisation kan emellertid, såsom tidigare påvisats, den levande värnkraften icke ens tillnärmelsevis helt utnyttjas genast vid mobilisering, utan först efter åtskilliga månaders utbildning kunna samtliga vapenföra insättas i stridande formationer. Detta medför bland annat, att vid mobilisering hela ersättningsreservens outnyttjade manskapsresurser måste genomgå vapenutbildning, vilken dock icke kan påbörjas förrän efter tredje krigsmånaden, enär depåerna dessförinnan äro tagna i anspråk för första och andra årsklassernas räkning. Stora grupper av de till vapenföra icke uttagna värnpliktiga komma helt visst att med nuvarande låga uttagningsprocent i händelse av krig efter förnyad läkarbesiktning uttagas till krigstjänstgöring, och även därigenom ökas påfrestningen på depåerna. På dem komma sålunda att ställas onödigt stora krav, eftersom ett icke ringa antal befäl tages i anspråk för utbildning under pågående krig av manskap, som mycket väl kunnat vapenövas redan i fredstid. Om i stället alla de i realiteten vapenföra erhöles utbildning i vanlig ordning och därjämte inryckte till tjänstgöring ett år tidigare än nu är fallet, vunnnes alltså den fördelen, att depåerna icke behöfde taga i anspråk befäl till samma stora antal på de stridande förbandens bekostnad.

Därest mobiliseringen icke skulle inträffa vid årets slut, får man givetvis räkna med, att den första årsklassen måste genomgå en utbildningstid vid depåerna, och icke heller kan man, åtminstone med tillämpning av nu gällande bestämmelser, förrän efter tre månader från mobiliseringen förfoga över det utbildade manskap, som med hänsyn till administrationens och krigsindustriens krav erhållit uppskov med inställelsen i enlighet med uppskovskungörelsen. I varje fall borde emellertid, vad administrationen beträffar, de nuvarande stadgandena bliva föremål för en grundlig revidering, ty i jämförelse med värnandet av hela landets oberoende måste vissa administrativa intressen träda i bakgrunden. Detta gäller naturligtvis även i mycket stor utsträckning domstolarnas verksamhet, ty önskemålet att därstädes förhindra uppkomsten av en ökad arbetsbalans kan icke vara av den avgörande betydelse, att man därför bör avstå från inkallandet till krigstjänstgöring av den vapenföra domstolspersonalen. På såväl detta som andra områden kan också utan verklig olägenhet i stället äldre personal inkallas till tjänstgöring, vilket för övrigt blir så mycket lättare, som helt nyligen den allmänna pensionsåldern sänkts i trots av stegrad livslängd och ökad folkhälsa.

En tillämpning av de uti föreliggande skrift anförda principerna angående uttagning av värnpliktiga för arméns behov skapar förutsättningen för en utöver kommissionsförslaget väsentligt utvidgad krigsorganisation enligt nedanstående grunder.

Av de i värnpliktsåldern inträdande beräknas i stället för 75 procent minst 84 procent kunna uttagas till vapenutbildning, och något avdrag därå

med 3.5 procent för kommissionens s. k. »familjeförsörjare» göres icke. Till armén överföres därjämte, på grund av utbildningstidens väsentliga utökning för flottans och flygvapnets vidkommande, från dessa vapengrenar en årskontingent å tillhoppa 1,700 man med 1,200 från det förstnämnda och 500 från det sistnämnda vapnet. Till linjetjänst vid armén uttages alltså ett så stort antal värnpliktiga, att därigenom den i runda tal beräknade tilläggskontingent erhålles, som framgår av tabellen i bilaga II.

Vid inryckningen till första tjänstgöring har den inskrivna kontingenten minskats med 8 procent, och under första tjänstgöringen sker en utgallring av 15 procent, vartill kommer en under repetitionsövningen påföljande år liknande utgallring av 2 procent. Den normala avgången per år från och med andra värnpliktsåret uppskattas till 2 procent, och därutöver måste man med hänsyn till beviljade uppskov med krigstjänstgöring, sjukdom o. s. v. räkna med ett mobiliseringsavdrag av 10 procent.

Den först nämnda minskningen med 8 procent är visserligen beräknad med hänsyn till nu rådande förhållanden, enligt vilka i allmänhet ett helt år förflyter mellan inskrivning och inryckning, men även om denna procent enligt här föreliggande förslag måste bliva vida mindre, har dock ur nyss angiven säkerhetssynpunkt procenttalet bibehållits oförändrat. På grund av den längre utbildningstiden kommer helt visst också »utgallringsprocenten» att bliva lägre, vilket även giver ökad marginal.

Vid mobilisering kan man sålunda beträffande de olika årsklasserna räkna med den tillgång i procent av inskrivningskontingenten, som framgår av följande uppställning, varvid dock är att märka, att procentsatserna jämväl genom därvid begagnade summariska förfaringssätt blivit något för lågt beräknade.

Årsklass	Procent	Årsklass	Procent
2.	65	10.	47
3.	61	11.	45
4.	59	12.	43
5.	57	13.	41
6.	55	14.	39
7.	53	15.	37
8.	51	16.	35
9.	49	17.	33
		18.	31

Om till en början allenast den framtida utökningen av årskontingenterna värnpliktiga ävensom möjligheten att mobilisera andra årsklassen tagas med i beräkningen, visar det sig alltså, att krigsorganisationen under nedan angivna år kan utökas med följande antal. (Jämför bilaga III).

År	Antal	År	Antal
1938	25,610	1947	75,310
1939	32,100	1948	74,980
1940	38,140	1949	75,540
1941	49,270	1950	73,820
1942	57,740	1951	73,280
1943	63,240	1952	68,410
1944	68,060	1953	63,430
1945	71,600	1954	56,870
1946	74,520	1955	48,730

Vid uppgörandet av denna tabell är iakttaget, att från och med år 1946 den enligt försvarskommissionens beräkningsgrunder till linjetjänst uttagna kontingenten understiger det »normala behovet» för armén, omkring 27,500 man, med ett växlande antal värnpliktiga.

Läggas härtill 16.—18. årsklasserna, höjes ovannämnda antal avsevärt. Detta gäller till en början särskilt åren 1938—1942, då ännu de stora årskontingenterna utbildade värnpliktiga från tiden för 1914 års härordning finnas kvar i värnpliktsåldern. Medeltalet av dessa kontingenters ursprungliga storlek överstiger i fråga om armén 40,000 man, men denna siffra har dock, ehuru egentligen för låg, lagts till grund för beräkningarna, varigenom alltså ytterligare en viss »mobiliseringsreserv» uppkommer. Visserligen får man därefter under en följd av år räkna med i nu ifrågavarande avseende jämförelsevis små årsklasser, nämligen omkring 26,000 man för arméns vidkommande, men i stället gör sig tillägget så mycket starkare gällande från och med år 1951, då de stora kontingenterna uppflyttas i nämnda årsklasser. Däremot måste uppmärksammas, att värnpliktsutbildningen i viss utsträckning inställdes år 1933, varför denna årskontingent utslutits vid utförandet av nedan omförmälda beräkningar, i vad de avse åren 1947—1949.

Beräkningarna framgå av uppställningen i bilaga IV.

En tillämpning av här angivna beräkningsgrunder leder således till en sammanlagd höjning av det enligt kommissionsförslaget beräknade, omedelbart vid mobilisering disponibla antalet utbildade värnpliktiga med följande avrundade summor.

År	Antal	År	Antal
1938	65,210	1947	91,960
1939	71,700	1948	92,140
1940	77,740	1949	93,220
1941	83,970	1950	99,560
1942	87,820	1951	103,710
1943	88,980	1952	102,850
1944	93,800	1953	101,490
1945	97,350	1954	97,270
1946	100,260	1955	90,550

Ianspråktagandet av ytterligare en årsklass höjer antalet per år med omkring 7,000.

Här bör observeras, att beräkningarna, såsom förut angivits, äro så verkställda, att en avsevärd säkerhetsmarginal erhållits. Utöver tidigare nämnda exempel kan sålunda ytterligare framhållas, att årsklassernas procentuella minskning är för stort tilltagen med hänsyn till den förlängda tjänstgöringstiden, vilken bör reducera utgallringsprocenten under utbildningen, och vidare har, såsom förut nämnts, t. ex. hela den kontingent, som år 1933 skulle hava vapenövats, borträknats, ehuru en stor del därav fullgjorde sin militära utbildning m. m. De »dolda reserverna» äro alltså ganska avsevärda.

Visserligen kommer den av försvarskommissionen föreslagna krigsorganisationen, som kräver en total årskontingent »linjetjänstare» av 34,900 man, varav omkring 27,500 för armén, att med en uttagning enligt kommissionsförslagets normer ur mobiliseringssynpunkt erhålla en brist från och med år 1947 av växlande storlek, men denna, som i stort sett ökas undan för undan, uppgår dock icke ens år 1955 till sammanlagt mer än omkring 20,000 man. Eftersom emellertid denna krigsorganisationens totalsumma av värnpliktig personal för armén innesluter omkring 15,000 militärarbetare, kommer denna brist, som för övrigt icke gör sig gällande i nämnvärd utsträck-

ning förrän inpå 1950-talet, realiter icke att spela någon roll beträffande möjligheten till uppsättande av de förband, som här avses.

Om mobiliseringsbehovet för en utökning av krigsorganisationen med två arméfördelningar, två arméinfanteriregementen, två kustfästningsinfanteriregementen och ett arméartilleriregemente beräknas till i runt tal 90,000 man, visa de förut gjorda uppställningarna, att en dylik utbyggnad av den utav försvarskommissionen föreslagna organisationen kan ske successivt under åren 1937—1942 för att vara praktiskt taget fullt genomförd året därpå. Bestämmandet av den ordning, i vilken utbyggandet bör verkställas, måste självfallet överlåtas åt de militära myndigheterna.

Visserligen reduceras landstormens stridsvärde genom ett ianspråktagande av dess hittillsvarande tre yngsta och alltså såväl största som fysiskt bästa årsklasser, men å andra sidan återföras till linjeförbanden genom en på åren angivet sätt utvidgad krigsorganisation icke så få av de landstormen eljest oriktigt ålagda uppgifterna, varför någon olägenhet ur allmän försvarsynpunkt icke därav realiter kommer att uppstå. Intet hinder möter för övrigt att höja landstormsåldern till 50 år, allra helst som värnpliktstiden på Gotland av försvarskommissionen själv föreslås utsträckt till 55-årsåldern. Man behöver naturligtvis icke därför vid mobilisering taga i anspråk större antal årsklasser, än situationen i varje särskilt fall erfordrar.

I detta sammanhang kan framhållas, att i ett flertal andra länder den totala tjänstetiden är längre än hos oss, och såsom jämförelse härvidlag må följande exempel anföras från angivna stater.

	Tjänstetid (levnadsåren)		Tjänstetid (levnadsåren)
Belgien.....	20.—45.	Portugal	17.—45.
Estland.....	17.—55.	Polen	21.—50.
Finland.....	17.—60.	Rumänien	21.—50.
Frankrike	21.—49.	Schweiz.....	20.—48.
Grekland	21.—50.	Spanien.....	21.—48.
Italien	21.—55.	Tjeckoslovakien	20.—50.
Jugoslavien	20.—50.	Tyskland	18.—45.
Lettland	17.—50.	Turkiet	21.—46.
Litauen	21 ¹ / ₂ —45.		

Därtill kommer i en del länder viss vapenövning för ungdom, något som vi numera alldeles sakna, men som självfallet åter borde införas.

Den emot ovannämnda krigsorganisation svarande fredsorganisationen omfattar, såsom nämnts, förutom Bodens och Gotlands trupper samt armétruppförbanden, sex fördelningar om tre infanteriregementen, ett artilleriregemente, en ingenjörkår och en trängkår samt, beträffande fyra av dem, jämväl ett kavalleriregemente. En ökning av kavalleriregementenas antal till sex torde, såsom förut angivits, icke nu vara oundgängligen nödvändig, utan det större mobiliseringsbehovet beträffande dem kan i stället tillgodoses genom en utsvällning av de befintliga förbandens kadrer. Ett bibehållande åter av det nuvarande antalet fördelningsartilleriregementen vore ur organisatorisk synpunkt knappast möjligt, enär den aktiva personalen för det antal divisioner, som skola ingå i åtta krigsfördelningar m. m., icke i fred lämpligen kan sammanföras till fyra förband.

Beträffande armétruppförbanden innebär detta förslag, bland annat, en utökning med två vanliga infanteriregementen, två kustfästningsinfanteriregementen och ett arméartilleriregemente, varemot stridsvagnsregementet

eventuellt föreslås uppdelat med en var av sina tvenne bataljoner på exempelvis antingen Kungl. Skaraborgs regemente och Kungl. Alvsborgs regemente eller också Kungl. Göta livgarde och Kungl. Kronobergs regemente. I båda fallen erhålles tillfälle till de av försvarskommissionen såsom särskilt betydelsefulla karakteriserade samövningarna mellan stridsvagnsförband och infanteri i övrigt, men enligt det förstnämnda alternativet äro de båda bataljonerna därjämte förlagda så nära varandra, att samövning även dem emellan utan större svårighet kan anordnas.

De tvenne nyuppsatta fördelningsartilleriregementena föreslås, såsom förut nämnts, förlagda i Uppsala och Eksjö.

Med undantag för Stockholm och Boden, där redan nu ingenjörtrupper äro förlagda i härför lämpliga etablissemang, föreslås beträffande dessa trupper i övrigt, att de olika kårerna, på grund av ekonomiska skäl och förvaltningssynpunkter, förläggas i anslutning till annat förband på följande sätt.

Ing 6 i Halmstad i anslutning till I 16		
Ing 2 i Linköping »	»	» Östgöta luftvärnsartilleriregemente ¹
Ing 7 i Uddevalla »	»	» I 17
Ing 5 i Karlstad »	»	» I 22
Ing 1 i Östersund »	»	» I 5

De två nya trängkårerna kunde lämpligen förläggas i Stockholm (Järvafältet) och Örebro.

I fråga om fördelningstruppförbanden innebär alltså detta förslag, förutom utökningen av antalet, i jämförelse med nuvarande förhållanden allenast den förändringen, att Ing 1 flyttas till Östersund och Ing 2 till Linköping, den sistnämnda flyttningen på det att ett artilleriregemente i stället må kunna förläggas i det förutvarande kavallerietablissemang i Eksjö.

I avsikt att i övrigt icke rubba förläggningen av redan nu förefintliga förband och att utnyttja befintliga kaserner i största möjliga utsträckning för nyuppsatta regementen, torde fördelningarna därför kunna sammansättas på sätt, som nedan anges. Därvid har jämväl i största möjliga utsträckning beaktats den synpunkten, att även fredsfordelningarna böra erhålla den sammansättning, som bäst motsvarar tänkta krigsfalls krav och situationer. En sådan organisation blir då förslagsvis som följer, även om självfallet andra alternativ äro lika tänkbara och måhända bättre.

Första fördelningen.

Fördelningsstaben	förläggningssort	Hälsingborg
I 6	»	Kristianstad
I 7	»	Ystad
I 16	»	Halmstad
K 2	»	Hälsingborg
A 3	»	Kristianstad
Ing 6 (ny)	»	Halmstad
T 4	»	Hässleholm

¹ Se Del II, sid. 135.

Andra fördelningen.

Fördelningsstaben (ny).....	förläggningssort	Linköping
I 4.....	»	»
I 10.....	»	Strängnäs
I 12.....	»	Eksjö
A 10 (nytt).....	»	»
Ing 2 (flyttad).....	»	Linköping
T 1.....	»	»

Tredje fördelningen.

Fördelningsstaben.....	förläggningssort	Skövde
I 9.....	»	»
I 15.....	»	Borås
I 17.....	»	Uddevalla
K 3.....	»	Skövde
A 2.....	»	Göteborg
Ing 7 (ny).....	»	Uddevalla
T 2.....	»	Skövde

Fjärde fördelningen.

Fördelningsstaben.....	förläggningssort	Stockholm
I 1.....	»	»
I 8.....	»	Uppsala
I 14.....	»	Gävle
K 1.....	»	Stockholm
A 1.....	»	»
Ing 3.....	»	»
T 5 (ny).....	»	»

Femte fördelningen.

Fördelningsstaben (ny).....	förläggningssort	Örebro
I 3.....	»	»
I 13.....	»	Falun
I 22.....	»	Karlstad
A 5 (nytt).....	»	Uppsala
Ing 5 (ny).....	»	Karlstad
T 6 (ny).....	»	Örebro

Sjätte fördelningen.

Fördelningsstaben.....	förläggningssort	Östersund
I 5.....	»	»
I 20.....	»	Umeå
I 21.....	»	Sollefteå
K 4.....	»	Umeå
A 4.....	»	Östersund
Ing 1 (flyttad).....	»	»
T 3.....	»	Sollefteå

Femte fördelningens stab kan naturligtvis tänkas förlagd jämväl i Falun eller Karlstad, och sjätte fördelningens stab kan eventuellt förläggas i Boden.

Under dylika omständigheter ligger I 11 förlagt emellan första och andra fördelningarna samt I 2 mellan andra och fjärde, varför dessa regementen synnerligen väl lämpa sig såsom förstärkning av främst nämnda slagenheter, där så vid mobilisering visar sig behöfligt, eller att täcka luckor mellan grupperade operativa enheter m. m. De två nya kustfästningsinfanteriregementena, I 23 och I 24, förläggas inom befintliga kasernetablissemment i Vaxholms, respektive Karlskrona fästning och ersätta I 2:s och I 11:s nuvarande kustfästningsbataljoner. Det nya arméartilleriregementet, A 11, torde kunna förläggas i Västerås uti förutvarande Kungl. Västmanlands regementes kaserner, och därest stridsvagnsbataljonerna tillsammans skola bilda ett regemente, I 25, bygges lämpligen härför ett etablissemment å Järvafältet vid Stockholm. Gotlands trupper äro oförändrade, men Bodens trupper minskas med artillerikåren. I stället torde i och för gränsskyddet och gränsbevakningen till Boden böra förläggas en division från A 4 i nuvarande kårens etablissemment samt en skvadron från K 4.

I fråga om den årliga värnpliktskontingenten innebär ovanstående förslag i jämförelse med försvarskommissionens ur fredsorganisatorisk synpunkt en minskning genom indragningen av nuvarande Kungl. Norrbottens artillerikår med 230 man men en ökning med omkring 4,800 för de sex infanteriregementena, med 1,000 för de två fördelningsartilleriregementena, med 500 för arméartilleriregementet och med 100 för luftvärnet, varför nettoökningen sålunda utgör i runt tal 6,200 värnpliktiga.

I jämförelse med kommissionsförslaget erhålles detta tilläggsantal även under de ur befolkningssynpunkt sämsta åren, nämligen 1953 och 1954, genom höjningen av uttagningsprocenten från 75 procent till 84 procent, strykningen av avdraget för »familjeförsörjare» och överflyttningen av tillhoppa 1,700 värnpliktiga från flottan och flygvapnet till armén. Eftersom nämnda är antalet i värnpliktsåldern inträdande utgör omkring 40,000, innebär en höjning med 9 procent av antalet vapenföra en ökning med 3,600, och strykningen av avdraget å 3.5 procent utav det av kommissionen till allenast 30,000 beräknade antalet vapenföra giver ett tillägg av 1,000 man. Därtill komma de från övriga vapengrenar överförda värnpliktiga, vilket alltså tillhoppa, till och med under de sämsta åren, medför en höjning av arméns värnpliktskontingent med 6,300. Övriga är uppgå tilläggen till vida högre siffror, såsom framgår av tabellen i bilaga II.

Därför bör emellertid avdragas det på grund av här ifrågavarande fredsorganisation ökade antalet av dem, som före inträdet i värnpliktsåldern taga fast anställning vid krigsmakten, och vilket tilläggsantal torde kunna beräknas till högst 200. Den skenbara brist å 100 man, som härigenom synes uppstå, täckes naturligtvis mer än väl genom vissa av de »reserver», om vilka tidigare talats.

Dessa summariska siffror antyda alltså allenast den genom nämnda förbands uppsättande ur fredsorganisatorisk synpunkt önskvärda utökningen av antalet värnpliktiga, men den av mobiliseringsbehovet betingade fördelningen av den totala värnpliktskontingenten på arméns särskilda förband under olika år måste naturligtvis göras till föremål för särskilda bedömanden och beräkningar.

Att märka är emellertid, att den årskontingent, som enligt försvarskommissionens beräkningsgrunder uttages till linjetjänst, från och med år 1946 icke uppnår det antal, som enligt kommissionsförslaget, åtminstone ur krigsorganisatorisk synpunkt, är erforderligt, d. v. s. i runt tal tillhoppa 34,900 man, varav omkring 27,500 för armén. I följd därav uppstår sålunda en viss brist, vars storlek under åren 1946—1954 framgår av nedanstående uppställning.

År	I värnpliktsåldern inträdande	Därav 75 % vapenföra med avdrag av 3.5 % för »familjeförsörjare»	Underskott
1946	46,500	33,700	1,200
1947	44,700	32,400	2,500
1948	44,800	32,480	2,420
1949	42,700	30,950	3,950
1950	42,900	31,100	3,800
1951	42,900	31,100	3,800
1952	42,200	30,590	4,310
1953	40,000	29,000	5,900
1954	40,000	29,000	5,900

Om detta underskott tänkes helt och hållet drabba armén, bliva sålunda dess årskontingenter enligt försvarskommissionens normer följande.

År	Storlek	År	Storlek
1946	26,300	1951	23,700
1947	25,000	1952	23,190
1948	25,080	1953	21,600
1949	23,550	1954	21,600
1950	23,700		

Bristen för den här ifrågasatta fredsorganisationen blir, såsom av det förut anförda framgår, dock i realiteten väsentligt lägre genom föreslagna förändringar, vartill kommer, att de eventuellt kvarstående olägenheterna, såsom förut angivits, elimineras eller åtminstone väsentligt reduceras genom vidtagandet av omförmälda organisatoriska åtgärder.

Avsikten med förlängningen av utbildningstiden är givetvis icke blott att öka rekryternas rent tekniska kunskaper och färdigheter samt deras fysiska prestationsförmåga utan jämväl att reducera den ur många synpunkter skadliga forceringen av utbildningsarbetet ävensom att fostra de värnpliktiga till plikttrohet, disciplin och vakenhet m. m. Under sådana omständigheter kan handräckningstjänsten i jämförelsevis stor utsträckning utan alltför stor olägenhet utföras av de vapenföra. Sammanlagt omkring 30 handräkningsdagar skulle mot nämnda bakgrund icke kunna medföra några allvarliga konsekvenser, allra helst som detta i realiteteten icke skulle innebära en motsvarande minskning av den effektiva utbildningstiden, när handräckningstjänsten i sådant fall i största möjliga utsträckning givetvis borde utföras av dem, som, på grund av smärre skador och dylikt, visserligen icke kunna göra full tjänst men dock icke äro oförmögna att uträtta allt arbete. Vidare kommer denna handräckningstjänst att av skäl som nedan angives till mycket stor del koncentreras till utbildningens tidigare skede, varigenom en viss omväxling i arbetet åstadkommes under den eljest måhända mest påfrestande tiden.

För handräckningstjänsten i övrigt kunna användas dels de, som under utbildningens gång utgallras från de vapenföras antal men som därför icke behöva helt lämna tjänsten utan kunna kvarstanna såsom handräckningsmanskap, och dels den kategori, som visserligen icke uttagits till vapenutbildning men dock icke är oduglig till all tjänstgöring. Denna sistnämnda kategori torde kunna uppskattas till minst 4 procent av de i värnpliktsåldern inträdandes antal. Den förstnämnda av dessa båda grupper växer naturligtvis i storlek under utbildningstiden från endast några få man i

början av densamma till ett ganska stort antal vid dess slut, men med hänsyn till utgallringsprocenten och den här föreslagna årskontingentens storleksordning torde såsom ett medeltal för denna grupp under hela utbildningstiden kunna sättas minst 1,000 man. Den andra gruppen kan i genomsnitt beräknas till 2,000 man, och om därav omkring 1,300 disponeras av armén, erhålles alltså, därest en tjänstgöringstid å 300 dagar avses jämväl för handräckningsmanskapet, i avrundat tal 1,400,000 handräckningsdagar (700,000 + 300,000 + 400,000), vilket torde täcka behovet av handräckning för en arméorganisation av nu ifrågavarande beskaffenhet. Sålunda kan av de icke vapenförs grupp ett tillräckligt antal tilldelas även marinen och flygvapnet för den handräckningstjänst, som icke lämpligen bör utföras av deras vapenföra värnpliktiga.

Eftersom de sex freds fördelningarna vid mobilisering skola uppsätta tvenne extra fördelningar, böra fredsregementenas kadrer ökas, och då en övergång från sex fördelningar till åtta för infanteriets vidkommande innebär, att varje fördelningsinfanteriregemente vid mobilisering uppsätter en extra bataljon, torde var och en av de ifrågavarande 18 infanteriförbandens officerskadrer, bland annat med hänsyn till den avsevärda kvalitativa förbättringen av truppförbanden genom utbildningstidens utökning för icke blott de värnpliktiga i allmänhet utan även studenter och likställda, icke behöva ökas med mer än sju officerare per regemente eller tillhoppa 126. Uppdelningen kan jämväl tänkas ske på åtminstone 22 utav infanteriregementena, i vilket fall kaderökningen per förband räknad blir något mindre. I varje fall visar detta, att en sådan utökning kan äga rum, utan att förbandens kadrer i fred bliva oproportionerligt stora.

Därest stridsvagnsbataljonerna fördelas å tvenne infanteriregementen, sker detta, i varje fall ur kadersynpunkt, lämpligast på de två arméinfanteriregementena. I jämförelse med kommissionsförslaget medför emellertid en dylik fördelning under inga omständigheter någon kaderökning utan snarare tvärtom.

För artilleriets vidkommande innebär förslaget praktiskt taget ingen ökning per regemente, eftersom här i stort sett sex fördelningsregementen skola uppsätta 96 batterier, under det att enligt kommissionsförslaget fyra sådana förband jämte en kär skola uppsätta 66 batterier, i båda fallen bortsett från den division, som skall ingå i den lätta brigadens trupper. Ökningen för det enligt kommissionen såsom rörligt avsedda luftvärnet blir 6 officerare, och för övriga truppslags vidkommande torde den kunna begränsas till sammanlagt omkring 50 officerare, vartill komma i samtliga hänseenden underofficerare och underbefäl samt, särskilt ifråga om kavalleriet, jämväl stammanskap i erforderligt antal ävensom någon höjning av reservstat och reserv.

Här är givetvis icke medräknad den ökning av personalstaterna, som blir en följd utav det större antalet freds förband, utan ovanstående beräkningar hava allenast avsett den kaderökning per förband, som blir en följd utav de två extra krigsfördelningarna.

Marinen.

Därest tjänstgöringstiden för de värnpliktiga vid marinen ökas till ett år, undvikas vid flottan dubbla inkallelser, ty om inryckningen sker på vintern, torde det icke spela någon nämnvärd roll, om under några veckors tid allenast en fullständigt utbildad värnpliktskontingent finnes i tjänst. Vid det förhållandet, att endast en inställelse äger rum, kan behovet av vapenföra värnpliktiga avsevärt reduceras och för en organisation av tidigare an-

given omfattning beräknas till en 1,200 man, om det eljest erforderliga antalet stammanskap höjes med cirka 350. Behovet av handräkningsdagar, som vid marinen torde kunna uppskattas till bortåt 200,000, kan till avsevärd del täckas av vapenföra och från denna kategori utgallrade värnpliktiga ävensom stammanskap med flera, och återstoden utfylles genom den förut under armén angivna tillgången å icke vapenföra men till handräknings-tjänst dugliga värnpliktiga.

En utökning av flottans fartygsantal på förut omförmålt sätt medför naturligtvis även en höjning av anspråken i fråga om kadrens storlek, vilken höjning torde kunna uppskattas till, utöver kommissionsförslaget, omkring 100 officerare, 300 underofficerare och flaggkorpraler samt 1,000 man underbefäl och övrigt stammanskap. Därtill kommer ovannämnda ökning av stammanskapet med 350 man, och antalet av dem, som före värnpliktstiden taga fast anställning, får under sådana omständigheter beräknas höjt med cirka 200 årligen.

De 2,600 man, som enligt försvarskommissionens förslag ansetts behövlige i och för flottans linjetjänst, disponeras alltså under nyss angivna förutsättningar i stället på följande sätt:

Till flottan	1,200
» armén	1,200
Höjning av antalet »fast anställda»	200
	Summa 2,600

Flygvapnet.

Den här föreslagna utvidgningen av flygvapnet medför naturligtvis en viss ökning av kadreerna, men åtminstone vad officerskåren beträffar kan ifrågasättas, om icke denna höjning av antalet med omkring 45 officerare kunde i någon mån kompenseras genom reduktion i fråga om det stora antal, som av försvarskommissionen avses skola ingå i flygledningen. Icke mindre än 36 officerare hava föreslagits härför, varav 2 generalspersoner och 4 överstar, och om man därtill beaktar, att 13 officerare skola ingå i försvarsstaben, måste den frågan ställas, om icke huvudet blivit oformligt i förhållande till »flygkroppen». Detta gäller icke minst flygintendenturförvaltningen med dess expedition och tre byråer. Det synes i varje fall, som om förslaget beträffande flygledningen uppgjorts för en ursprungligen tilltänkt organisation av vida större omfattning, än det slutliga betänkandet innehåller, och även antalet officerare per flygflottilj förefaller att vara rikligt tilltaget, även om proportionen emellan denna personal och manskapet måste vara annorlunda än vid exempelvis armén.

Antalet underofficerare torde böra höjas med cirka 40 och stammanskapet med omkring 200 man. Värnpliktskontingenten bör, därest utbildningstiden sättes till omkring 400 dagar, utgöra omkring 1,000 man.

Kostnadsberäkningar.

Den föreslagna ökningen av fördelningsartilleriet med ett tungt haubitsbatteri per fördelning innebär anskaffning av 6 batterier 15 cm haubitser jämte 16 reservpjäser för de av försvarskommissionen föreslagna 6 fördelningarnas vidkommande, vartill för de 2 extra fördelningarna komma 6 batterier av nämnda slag och 18 lätta batterier ävensom tillhoppa 64 reservpjäser. Ammunitionsvagnarnas antal får beräknas i proportion härtill efter

ett behov av 10 stycken per batteri, och därtill kommer såväl eldledningsmateriel och viss annan artillerimateriel som förstahandsbehovet av ammunition. Samtliga kostnader härför kunna uppskattas till 25 miljoner kronor.

4 tunga och 2 lätta arméartilleridivisioner jämte reservpjäser och annan utrustning torde i anskaffning draga en kostnad av omkring 19 miljoner kronor, och materielkostnaden för en var av de 2 extra fördelningarna torde, förutom materielen till artilleriet, få beräknas till 12 miljoner kronor, förstahandsbehovet av ammunition inbegripet. De 2 kustfästnings- och de 2 arméinfanteriregementenas materielkostnad kan överslagsvis beräknas till sammanlagt 16 miljoner kronor.

Beträffande stridsvagnsvapnet tillgodoser kommissionsförslaget allenast en mindre del av den avsedda organisationens totala materielbehov, och därför måste en höjning av detta vapens materielanslag ske med åtminstone 6 miljoner kronor. Detta belopp kan måhända visa sig böra höjas, enär beräkningsgrunderna ännu icke äro fullt klarlagda med hänsyn till frågan om stridsvagnarnas storlek.

De två extra krigsfördelningarna påkalla i fråga om det rörliga luftvärnets uppsättandet av ytterligare en krigsdivision om 3 batterier för en kostnad av cirka 3 miljoner kronor, och den tidigare föreslagna utvidningen av hemortens luftvärn med även i detta fall rörliga batterier leder till en anslagshöjning med omkring 9 miljoner kronor. Anslaget till landstormens utrustning bör, i anslutning till det förut sagda, höjas med minst 10 miljoner kronor.

Den totala engångskostnaden för materielanskaffning utöver kommissionsförslaget blir alltså 112 miljoner kronor enligt följande uppställning.

Två fördelningar, utom materiel för artilleriet ..	24 milj.
Fördelningsartillerimateriel	25 »
Arméartillerimateriel	19 »
Materiel för fyra infanteriregementen	16 »
Stridsvagnsmateriel	6 »
Luftvärn för två fördelningar	3 »
Luftvärn för hemorten	9 »
Landstormen	10 »

Summa 112 milj.

Av denna materiel är en del avsedd för komplettering av de sex utav kommissionen föreslagna fördelningarna, nämligen dels stridsvagnsmaterielen om 6 miljoner och dels sex batterier 15 cm haubitser jämte reservmateriel m. m. om 6 miljoner kronor. Denna materiel, liksom materielen för landstormen och för hemortens luftvärn, alltså tillhopa (6 + 6 + 10 + 9 =) 31 miljoner kronor, bör naturligtvis anskaffas så snart ur leveranssynpunkt ske kan, under det att den övriga här ovan angivna materielanskaffningen bör fördelas å den tid, som åtgår för att ur personalsynpunkt genomföra den föreslagna utsvällningen av krigsorganisationen, d. v. s. sju år, varför medeltalet av den årliga kostnaden under dessa sju år för den senare anskaffningen, som totaliter uppgår till 81 miljoner kronor, alltså blir ungefär 11.5 miljoner.

Såsom tidigare framhållits, bör materielen eljest anskaffas så snart möjligt är, men om den av försvarskommissionen föreslagna materielanskaffningen medräknas, torde den sammanlagda tiden härför böra uppskattas till omkring fyra år. Läggas till det av kommissionen föreslagna beloppet, 79,500,000 kronor, det här ovan upptagna, 31,000,000, uppgå kostnaderna för denna del av materielanskaffningen i sin helhet till i runt tal 111 mil-

joner kronor. Skulle denna summa fördelas lika å dessa fyra år, innebure detta en »årskvot» på nära 28 miljoner under fyra år i stället för, såsom kommissionen föreslagit, 8 miljoner under tio år.

Med hänsyn icke minst till de förut anförda omständigheterna angående tidigare försummelse, och då vidare här icke är fråga om någon kontinuerlig ersättning för föräldrad och försliten materiel utan om en verklig nyanskaffning bör emellertid arméns och luftvärnsvapnets nu berörda materielanslag utbrytas ur organisationens egentliga kostnadsram och i budgetärt hänseende behandlas för sig.

Vad fredsorganisationen beträffar, innebär uppsättandet av ytterligare tvenne fördelningsinfanteriregementen en jämförelsevis obetydlig kostnadsökning, eftersom en del av kadreerna, vid det förhållandet att även enligt kommissionens förslag dessa förband skola ingå i krigsorganisationen, måste finnas uppdelade å de övriga förbanden. Den av dessa båda regementen föranledda kostnadsökningen kan under sådana omständigheter beräknas till sammanlagt omkring 1 miljon kronor per år, under det att årskostnaderna för de två arméinfanteriregementena och de två kustinfanteriregementena bli tillsammans 5.5 miljoner kronor. De årliga kostnaderna för såväl ett vart av de två fördelningsartilleriregementena som arméartilleriregementet kunna beräknas utgöra omkring 2 miljoner kronor eller sålunda tillhoppa 6 miljoner kronor, under det att de två fördelningsstaberna icke tillsammans kosta mer än 180,000 kronor årligen.

Genom förläggningen av de flesta ingenjörkårerna i anslutning till andra förband kunna avsevärda besparingar i förvaltningshänseende m. m. göras, och då vidare det föreslagna uppsättandet av nya såväl ingenjör- som trängkårer huvudsakligen skall ske genom uppdelning av dessa truppslag på ett större antal förband utan någon motsvarande ökning av de totala fredsstyrkorna, torde den härigenom uppkommande extra kostnaden för administration och övningar m. m. kunna begränsas till sammanlagt omkring 1 miljon kronor om året.

Från allt detta avgår emellertid ett belopp av omkring 700,000 kronor på grund av indragningen av Norrbottens artillerikår, varför sålunda slutsumman för den kostnadsökning, som blir en följd utav den här föreslagna fredsorganisationen i nu ifrågakvarande avseenden, uppgår till i runt tal 13 miljoner kronor för år räknat, vartill kommer ett belopp av cirka 1 miljon kronor i och för ökat understöd till värnpliktigas familjer m. m.

Den genom uppsättandet av tvenne extra fördelningar i fält föranledda ökningen av kadreerna i förut angiven omfattning torde öka årskostnaderna med omkring 2 miljoner kronor, och härtill skall vidare läggas den höjning, som förorsakas av utökningen utav såväl kontingenten vapenföra som utbildningstiden, varvid nedanstående, summariskt gjorda beräkningar torde kunna läggas till grund för ett bedömande utav denna höjnings storleksordning.

Utbildningstiden utökas i stort sett för 14,500 man med 120 dagar, för 6,700 man med 100 dagar och för 3,800 man med 75 dagar, som alltså innebär en höjning med 2,695,000 värnpliktstjänstgöringsdagar, och omkring 2,000 studenter och likställda erhålla en med ungefär 100 dagar förlängd övnings-tid, vilket gör 200,000 dagar. Årskontingentens ökning på förut angivet sätt under alla år med 6,100 man, vilka utbildas under 300 dagar, innebär i sin tur en höjning med 1,830,000 dagar, och ökningen därutöver av arméns kontingent under första tioårsperioden blir i medeltal 4,900 man, vilket alltså innebär 1,470,000 dagar. 1,300 man i och för handräckningstjänst betyda en ökning med 390,000 dagar, men i stället avgå härifrån de omkring 5,200 man, som enligt kommissionsförslaget skulle utföra dylik handräcknings-

tjänst, det vill säga 910,000 dagar. Uppställningen blir sålunda i stort sett följande.

14,500	man	under	120	dagar =	1,740,000	dagar
6,700	»	»	100	» =	670,000	»
3,800	»	»	75	» =	285,000	»
2,000	»	»	100	» =	200,000	»
6,100	»	»	300	» =	1,830,000	»
4,900	»	»	300	» =	1,470,000	»
1,300	»	»	300	» =	390,000	»
						6,585,000 dagar

Avgår

5,200 man under 175 dagar = 910,000 »

Summa 5,675,000 dagar

Med beaktande utav att i denna summa ingår ett stort antal handräkningsdagar, torde kostnaden för denna utökning av övningstid och värnpliktskontingent belöpa sig till omkring 11 miljoner kronor. Att märka är emellertid, att efter första tioårsperiodens slut detta belopp avsevärt reduceras genom värnpliktskontingentens minskning, och mot slutet av nästa tioårsperiod har det nedgått till bortåt hälften.

Eftersom tjänstgöringstiden utsträcker för alla till minst 300 dagar, föreslås ingen differentiering beträffande de värnpliktigas avlöning.

Förändringen i fråga om värnpliktskontingenterna för flottan och flygvapnet medför inga nämnvärda kostnadsförskjutningar, men däremot framkalla naturligtvis utsvällningarna i övrigt avsevärda höjningar av beloppen. Flottans utvidgade organisation och det ökade kravet på ersättningsbyggnad medför en höjning, som, med ledning av de i november 1934 och januari 1935 på kommissionens föranstaltande uppgjorda utkast¹⁾, torde kunna överslagsvis beräknas till omkring 21 miljoner kronor utöver kommissionsförslaget, och kostnaden för ytterligare tvenne flygflottiljer framgår i stort av försvarskommissionens eget betänkande, däri denna indirekt anges till 9 miljoner kronor²⁾.

Utvidgningen av fredsorganisationen medför naturligtvis även ett ökat behov av kasernetablissemang, varvid dock följande synpunkter förtjäna att bli beaktade.

Försvarskommissionen föreslår förläggandet av en flygflottilj i Kungl. Värmlands regementes kaserner, men då dessa äro avsedda för tre bataljoner under det att en flygflottilj kan förläggas i en bataljonskasern, kunna de två bataljoner av nämnda regemente, som i allmänhet finnas, förläggas i den återstående delen av etablissemetet. Endast under regementsmötet uppkommer behov av ytterligare en bataljonskasern, men under den tiden kan den tredje bataljonen mer än väl förläggas i en barack.

Kostnaderna för uppförandet av en kasern för Kungl. krigsskolan kunna täckas genom försäljning av mark från Karlberg, och arméns underofficersskola kan förläggas i anslutning till Kungl. Upplands regemente.

Om Kungl. Göta ingenjörkår flyttas från Eksjö, kan ett fördelningsartilleriregemente förläggas i den förutvarande husarkasernen, och om vidare viss

¹⁾ Del V, sid. 241 ff.

²⁾ Del IV, sid. 7.

nybyggnad utföres för Kungl. Västmanlands flygflottilj i Västerås, kan det nyuppsatta arméartilleriregementet förläggas i förutvarande Kungl. Västmanlands regementes kasernetablissemment.

De nyuppsatta eller flyttade ingenjörkårerna kunna, såsom tidigare nämnts, förläggas i anslutning till andra förband, och detsamma kan ske med flygflottiljerna i Boden (anslutning till A 8) och Västerås (anslutning till A 11).

Här ifrågavarande byggnadskostnader bliva alltså följande.

Infanteriet.

I 22, tillbyggnad	kronor	250,000	
Stridsvagnsregementet (Järva)	»	5,000,000	kronor 5,250,000

Artilleriet.

A 10, tillbyggnad	kronor	500,000	
A 11, »	»	300,000	kronor 800,000

Ingenjör- och signaltrupperna.

Ing 6	kronor	1,500,000	
Ing 2	»	1,500,000	
Ing 7	»	1,500,000	
Ing 5	»	1,500,000	
Ing 1	»	1,500,000	kronor 7,500,000

Trängen.

T 5	kronor	2,500,000	
T 6	»	2,500,000	kronor 5,000,000

Övriga.

Lvart i Boden	kronor ¹⁾	160,000	
Underofficersskolan (AUS)	»	3,500,000	kronor 3,660,000

Flygvapnet.

Flottilj i Boden	kronor	3,000,000	
» » Karlskrona	»	3,600,000	
Kungl. Västmanlands flygflottilj	»	1,600,000	kronor 8,200,000
			Summa kronor 30,410,000

Då dessa byggnader avse förband, som ur personalsynpunkt kunna skyndsamt uppsättas, böra de utföras så snart ske kan, och den härför åtgående tiden torde kunna beräknas till omkring fyra år med sålunda en medelkostnad av cirka 7.5 miljoner kronor per år. Även dessa anslag böra utgå vid sidan av de så att säga normala försvarskostnaderna.

Den ökning av årskostnaden för hela försvarsorganisationen, som framkallas utav här föreslagna utvidgningar, torde kunna sammanfattas på följande sätt, om därvid bortses från materielanslagen för armén och luftvärnsvapnet samt byggnadsanslagen för armén och flygvapnet.

¹⁾ Kostnaden härför ej beräknad av kommissionen.

Armén med luftvärnsvapnet.

2 fördelningsinfanteriregementen	kronor	1,000,000
4 övriga infanteriregementen	»	5,500,000
3 artilleriregementen	»	6,000,000
2 fördelningsstaber	»	180,000
Nya ingenjör- och trängkårer	»	1,000,000
Övriga kaderökningar	»	2,000,000
Ökad värnpliktstjänstgöring	»	11,000,000
Understöd till värnpliktigas familjer m. m.	»	1,000,000
	Kronor	27,680,000

Avgår

En artillerikår	kronor	700,000
	Återstående summa cirka kronor	27,000,000

Flottan.

Organisation och ersättningsbyggnad m. m.	kronor	21,000,000

Flygvapnet.

Organisation och flygmateriel m. m.	kronor	9,000,000
	Summa summarum kronor	57,000,000

Om arméns och luftvärnsvapnets kostnader för materielanskaffning utbrytas, blir sålunda, därest försvarskommissionens kostnadsberäkningar äro rätt utförda, den totala årskostnaden för här föreslagen försvarsorganisation 197 miljoner kronor enligt följande.

Försvarskommissionens förslag, utom förstnämnda kostnader	kronor	140	miljoner
Armén med luftvärnsvapnet, höjning med	»	27	»
Flottan, höjning med	»	21	»
Flygvapnet, höjning med	»	9	»
	Summa kronor	197	miljoner

Efter första tioårsperiodens slut reduceras dock detta belopp genom minskningen i värnpliktskontingenterna med omkring 3 miljoner kronor.

Vid en anskaffning av materielen och ett uppförande av kasernbyggnaderna på förut angivet sätt tillkommer i medeltal under de fyra första åren omkring (11.5 + 28 + 7.5 =) 47 miljoner kronor och under de tre därpå följande 11.5 miljoner kronor.

Några utländska jämförelsetal.

Såsom jämförelse med *lantförsvarets materielkostnader* kan anföras ett par exempel från utlandet rörande anslag för arméns förbättrade utrustning m. m.

Vad till en början *Schweiz* beträffar, anslag förbunds församlingen den 21 december 1933 en summa å 82 miljoner francs, d. v. s. omkring 100 miljoner svenska kronor, till förbättring av arméns utrustning och beväpning, varvid bestämdes, att de erforderliga penningmedlen finge, om så visade sig erforderligt, upplånas. Anslaget fördelades på följande sätt.

För kulsprutegevär	3,500,000	francs
» kulsprutor.....	1,800,000	»
» tunga infanterivapen (granatkastare, infanterikanoner)	9,700,000	»
» ammunition till d:o	36,500,000	»
» fordon och seltyg	4,700,000	»
» bergskanoner	4,515,560	»
» motoriserat artilleri (tungas kanoner)	5,750,000	»
» flygmateriel	12,000,000	»
» erforderliga byggnader m. m.	3,500,000	»
» oförutsedda utgifter	34,440	»

Summa 82,000,000 francs

I Belgien hava under de senaste åren stora summor anslagits för försvarsändamål, och sålunda beviljades år 1933 i december 759 miljoner belgas, d. v. s. omkring 500 miljoner svenska kronor. Därav avsågos 234 miljoner för befästningar, vartill redan år 1931 anslagits 210 miljoner, och 431 miljoner bestämdes skola utgå för fältarméns behov i och för anskaffning av automatvapen, gevärsgrenader, antistridsvagnspjäser, luftvärnspjäser och långskjutande artilleri ävensom för ökning av mobiliseringsförråden av ammunition. 42 miljoner avsågo arméns fredsbehov m. m. och 52 miljoner erfordrades för uppsättandet och beväpnandet av den s. k. Ardennerbrigaden.

Tjeckoslovakien anslår årligen utöver försvarsbudgeten 315 miljoner tjeckiska kronor, d. v. s. c:a 50 miljoner svenska kronor, till en rustningsfond. Detta årliga anslag avsågs ursprungligen upphöra år 1937, men genom en lag den 27 juni 1934 fastställdes, att anslaget skulle utgå även fr. o. m. år 1938 under ytterligare tio år framåt. Av den redogörelse, som försvarsministern lämnade den 16 oktober 1935 angående regeringens planer beträffande försvarets stärkande, framgick, att armékårstaber skulle uppsättas och officerskåren skulle ökas, bland annat med hänsyn till införandet av tvåårig utbildningstid för de värnpliktiga, varigenom bland annat tre bataljoner redan i fredstid kunnat uppsättas på de flesta infanteriregementen. Nya kavalleriregementen avses vidare skola uppsättas, enär de elva befintliga icke anses vara tillräckliga, och därtill kommer byggandet av nya kaserner och befästningar samt ökad och moderniserad utrustning i allmänhet. Det framlagda förslaget till försvarsbudget slutade på 1,340,000,000 tjeckiska kronor, vartill komma dels 360 miljoner för »engångskostnader» beträffande kasernbyggnader m. m., dels rustningsfondens årliga belopp å 315 miljoner, varför totalsumman uppgår till 2,015 miljoner tjeckiska kronor, d. v. s. omkring 325 miljoner svenska kronor. Ökningen från föregående år uppgick till icke mindre än 420 miljoner tjeckiska kronor eller nära 70 miljoner svenska kronor.

Beträffande *krigsfartygsmaterielen* hava i ett stort antal länder väldiga belopp anslagits till dess förnyelse, och denna har sålunda exempelvis under de senaste fem åren uppgått till följande siffror i ton räknat i nedannämnda länder.

Storbritannien	290,375
U. S. A.	579,345
Japan	174,640
Frankrike	481,210
Italien	367,530

I hela världen torde just nu i runt tal 700 stridsfartyg av olika typer från slagskepp till ubåtar stå på stapel eller vara under slutligt färdigställande för att förstärka de skilda ländernas krigsflottor.

Bilaga II.

Å r	I värnpliktsåldern inträdande	Därav 84 % vapenföra	Höjning av totala linjetjänstkontingenten utöver kommissionens »normala» antal, (34,900), varav för armén omkring 27,500	Till armén från flottan och flygvapnet överförda	Summa höjning av arméns kontingent utöver kommissionens »normala» antal, (27,500)
1937	53,700	45,100	10,200	1,700	11,900
1938	52,300	43,900	9,000	1,700	10,700
1939	51,800	43,500	8,600	1,700	10,300
1940	61,500	51,700	16,800	1,700	18,500
1941	57,600	48,400	13,500	1,700	15,200
1942	52,600	44,200	9,300	1,700	11,000
1943	51,600	43,300	8,400	1,700	10,100
1944	49,600	41,700	6,800	1,700	8,500
1945	48,700	40,900	6,000	1,700	7,700
1946	46,500	39,100	4,200	1,700	5,900
1947	44,700	37,500	2,600	1,700	4,300
1948	44,800	37,600	2,700	1,700	4,400
1949	42,700	35,900	1,000	1,700	2,700
1950	42,900	36,000	1,100	1,700	2,800
1951	42,900	36,000	1,100	1,700	2,800
1952	42,200	35,400	500	1,700	2,200
1953	40,000	33,600	— 1,300	1,700	400
1954	40,000	33,600	— 1,300	1,700	400

Härtill borde rätteligen läggas jämväl det antal, som erhålles genom slopandet av lagen om samvetsömma och upphävandet av bestämmelsen i 4 § mom. 2 c värnpliktslagen, men för att under alla omständigheter erhålla en icke oväsentlig säkerhetsmarginal har nämnda antal, som säkerligen uppgår till minst ett par tusen man, här icke medräknats.

Siffrorna i denna tabell äro avrundade till hundratal.

Denna tabell utvisar det antal värnpliktiga, som under åren 1938--1955 kunna, utöver försvarskommissionens förslag, mobiliseras därigenom, att dels andra årsklassen, sådan den av kommissionen beräknats, dels ock de i

Procent och kontin- gent år	Andra års- klassen enligt kom- missionen		T i l l ä g g s k o n t i n															
	1937		1938		1939		1940		1941		1942		1943		1944			
	%	11,900	%	10,7	%	10,31	%	18,4	%	15,1	%	10,	%	10,14	%	8,		
1938	65	17,87	65	7,735														
1939	65	17,87	61	7,259	65	6,975												
1940	65	17,87	59	7,021	61	6,545	65	6,701										
1941	65	17,87	57	6,783	59	6,330	61	6,289	65	11,999								
1942	65	17,875	55	6,545	57	6,116	59	6,082	61	11,260	65	9,867						
1943	65	17,87	53	6,307	55	5,901	57	5,876	59	10,891	61	9,259	65	7,137				
1944	65	17,87	51	6,069	53	5,686	55	5,670	57	10,522	59	8,956	61	6,697	65	6,591		
1945	65	17,87	49	5,831	51	5,472	53	5,464	55	10,153	57	8,652	59	6,478	61	6,185	65	5,499
1946	65	17,875	47	5,593	49	5,257	51	5,258	53	9,783	55	8,349	57	6,258	59	5,982	61	5,160
1947	65	17,	45	5,355	47	5,043	49	5,051	51	9,414	53	8,045	55	6,039	57	5,779	59	4,991
1948	65	16,2	43	5,117	45	4,828	47	4,845	49	9,045	51	7,741	53	5,819	55	5,577	57	4,822
1949	65	16,302	41	4,879	43	4,613	45	4,639	47	8,676	49	7,438	51	5,599	53	5,374	55	4,
1950	65	15,307	39	4,641	41	4,399	43	4,433	45	8,307	47	7,134	49	5,380	51	5,171	53	4,
1951	65	15,	37	4,403	39	4,184	41	4,227	43	7,937	45	6,831	47	5,160	49	4,968	51	4,314
1952	65	15,			37	3,970	39	4,020	41	7,568	43	6,527	45	4,941	47	4,765	49	4,145
1953	65	15,07					37	3,814	39	7,199	41	6,223	43	4,721	45	4,563	47	3,976
1954	65	14,040							37	6,830	39	5,920	41	4,501	43	4,360	45	3,807
1955	65	14,									37	5,616	39	4,282	41	4,157	43	3,637

Bilaga III.

sista kolumnen å bilaga II angivna tilläggskontingenterna tagas i anspråk i den omfattning, som procentkolumnerna angiva.

g e n t e r n a f ö r å r e n											Summa									
1945		1946		1947		1948		1949		1950		1951		1952		1953		1954		
%	7,700	%	5,860	%	4,340	%	4,430	%	2,660	%		2,830	%	2,830	%	2,240	%	400	%	400
																				25,610
																				32,109
																				38,142
																				49,276
																				57,745
																				63,246
																				68,066
																				71,609
65	5,005																			74,520
61	4,697	65	3,809																	75,318
59	4,543	61	3,574	65	2,821															74,982
57	4,389	59	3,457	61	2,647	65	2,879													75,545
55	4,235	57	3,340	59	2,560	61	2,702	65	1,729											73,821
53	4,081	55	3,223	57	2,473	59	2,613	61	1,622	65	1,839									73,280
51	3,927	53	3,105	55	2,387	57	2,525	59	1,569	61	1,726	65	1,839							68,419
49	3,773	51	2,988	53	2,300	55	2,436	57	1,516	59	1,669	61	1,726	65	1,456					63,433
47	3,619	49	2,871	51	2,213	53	2,347	55	1,463	57	1,613	59	1,669	61	1,366	65	260			56,879
45	3,465	47	2,754	49	2,126	51	2,259	53	1,409	55	1,556	57	1,613	59	1,321	61	244	65	260	48,739

Bilaga IV.

Å r	Årsklass	Ursprunglig storlek	Procent	Återstående antal	Slutsumma
Ett vart av åren 1938—1940	16.	40,000	35	14,000	39,600
	17.	40,000	33	13,200	
	18.	40,000	31	12,400	
1941	16.	26,000	35	9,100	34,700
	17.	40,000	33	13,200	
	18.	40,000	31	12,400	
1942	16.	26,000	35	9,100	30,080
	17.	26,000	33	8,580	
	18.	40,000	31	12,400	
Ett vart av åren 1943—1946	16.	26,000	35	9,100	25,740
	17.	26,000	33	8,580	
	18.	26,000	31	8,060	
1947	16.	b o r t f a l l e r			16,640
	17.	26,000	33	8,580	
	18.	26,000	31	8,060	
1948	16.	26,000	35	9,100	17,160
	17.	b o r t f a l l e r			
	18.	26,000	31	8,060	
1949	16.	26,000	35	9,100	17,680
	17.	26,000	33	8,580	
	18.	b o r t f a l l e r			
1950		Se 1943—1946			25,740
1951	16.	39,400	35	13,790	30,430
	17.	26,000	33	8,580	
	18.	26,000	31	8,060	
1952	16.	38,230	35	13,380	34,440
	17.	39,400	33	13,000	
	18.	26,000	31	8,060	
1953	16.	37,810	35	13,233	38,060
	17.	38,230	33	12,615	
	18.	39,400	31	12,214	
1954	16.	45,960	35	16,086	40,400
	17.	37,810	33	12,470	
	18.	38,230	31	11,850	
1955	16.	42,680	35	14,938	41,820
	17.	45,960	33	15,160	
	18.	37,810	31	11,720	